

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME
KOMİSYONU
GÖÇ VE UYUM ALT KOMİSYONU
TUTANAKLARI

2 Ekim 2019 Çarşamba

KONU

*****TOBB ETÜ Üniversitesi Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma**

Merkezi Müdür Yardımcısı Dr. Başak YAVÇAN ile Türkiye Odalar ve

Borsalar Birliği Başkanlığı yetkililerinin Sunumları

2 Ekim 2019 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati:13.07

BAŞKAN: Atay USLU (Antalya)

BAŞKAN – Değerli milletvekillerimiz, Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli misafirlerimiz; İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu altında görev yapan, işlevde bulunan Göç ve Uyum Komisyonu olarak çalışmalarımıza devam ediyoruz. Bu vesileyle, 27’nci Dönemin Üçüncü Yasama Yılına da giriyoruz, bu dönemin de hepimize hayırlı olmasını diliyorum.

Biz Komisyon olarak hemen, Meclis açılır açılmaz çalışmalara başlayalım istedik. Özellikle geçen seçim döneminde, yerel seçim döneminde Türkiye’nin en önemli gündemlerinden bir tanesi Suriyeliler, Suriyeli sığınmacılar, göçmenlerdi. Tabii, yerel seçim döneminde siyasetçilerin çok hoşuna gidiyor bu konuyu konuşmak ama bunun dışında da bu göç hareketleri, seçimlerin dışında da hep var. Hele artık son on beş yirmi yıldır dünyanın en önemli gündemlerinden bir tanesi, sosyal olgularından bir tanesi.

Dünyada 3 büyük kırılma noktası var: Afganistan, Orta Afrika ve son olarak da Suriye. Bu 3 noktadan özellikle gelişmiş ülkelere doğru ciddi bir göç hareketi var. Aynı hareket tabii Amerika kıtasında da var, Güney Amerika’dan, Orta Amerika’dan Kuzey Amerika’ya doğru bir hareket var. Orası bize uzak olunca çok etkilenmiyoruz, belki onun için çok görmüyoruz. Ama bu 3 noktada ortaya çıkan kırılmalar özellikle bir geçiş ülkesi konumunda olan Türkiye’yi ciddi bir şekilde etkiliyor. Tabii, aynı zamanda da hedef ülkeleri, Avrupa’yı da çok ciddi bir şekilde etkiliyor. Avrupa’nın da en önemli gündem maddelerinden bir tanesi göç. Hatta Avrupa’da o kadar önemli bir gündem maddesi ki ve önemli bir konu ki Avrupa’nın bugün siyasal haritasını “yabancı düşmanlığı” “göçmen düşmanlığı” âdetâ şekillendirmiş durumda. Yabancı düşmanlığını kendisine politika hâline getiren partilerin hızla yükseldiğini, toplumlarda ötekileştirmenin hızla arttığını beraberinde görüyoruz ve maalesef bir taraftan radikal partiler, aşırı ırkçı partiler bunu kullanırken merkezdeki sağ ve sol partiler -mesela Almanya için söz konusu- bakıyoruz, mecburen siyasal baskılardan dolayı kendilerine göçmen düşmanlığını ve ötekileştirici politikaları kendilerinin ana konuları hâline getiriyorlar ve bir kısır döngüye giriyorlar. Türkiye’de şu ana kadar siyasette bu konu ufak tefek gündeme gelse de çok ciddi bir şekilde gelmedi. Mutlaka tabii toplumun bu konuda serzenişleri var, kurumların serzenişleri var, siyasal partilerin serzenişleri var ama hamdolsun bugün Türkiye’de 3,6 milyonu Suriyeli, yaklaşık 400 bini başka ülkelerden olmak üzere koruma arayan veya uluslararası koruma statüsüne tabi sığınmacı bulunmaktadır. 4 milyon rakamı çok ciddi bir rakamdır. Bu rakama rağmen toplumda ciddi olaylar meydana gelmemiştir. Bunun da toplumumuzun, milletimizin, Anadolu’nun, medeniyetimizin sağduyusuyla gerçekleştiğini düşünüyorum.

Komisyon olarak bu dönemde de çalışmalarımıza devam edeceğiz. Arkadaşlarımızın çalışmalar konusunda önerileri varsa onları da alacağız. Biz bir taslak program yaptık. Onları belki ilerleyen günlerde konuşuruz. Özellikle Kilis, Urfa, Hatay bölgesine bir gidelim, yine özellikle İstanbul’da yoğun bir çalışma yapalım istiyoruz. Ve düzensiz göçmen ayağı var çokça gündeme gelen. Çanakkale veya Edirne’de de bunlarla ilgili yerinde çalışmalar yapılabilir diye düşünüyoruz.

Önümüzdeki günlerde Suriyeli öğrencilerle bir toplantı yapalım diyoruz. Onların bir talebi var. Ankara’da okuyan Suriyeli öğrenciler Komisyon olarak bizi ziyaret etmek istiyorlar. Onları bir davet edelim istiyoruz. Sivil toplumun var. Avrupa Birliği delegasyonuyla bu konuda bir görüşme yapalım istiyoruz onlarla ilgili. Çanakkale, Edirne, Kilis, İstanbul... Erzincan’da Ahıskalılarla ilgili bir ziyarette

bulunalım, onların da bir talebi var. Daha önce de gündeme getirmiştik. Geçen dönem bu Türk soylular üzerine çok konuşamamıştık. Onları da konuşmak üzere Erzincan ziyaretinde bulunalım, ondan sonra da Türk soylular üzerine de değerlendirme yapalım istiyoruz.

Yunanistan'da özellikle Yunan adalarında mülteci kamplarında ciddi sıkıntıların olduğunu kamuoyundan öğreniyoruz. Geçen yıl Yunanistan'a bir ziyaret için talepte bulunduk. Hem dedik ki Yunan adalarındaki kampları görelim hem de bu konuda -siz komşusunuz- sizinle ne yapılabilir, parlamenterler seviyesinde görüşelim diye bir talepte bulunmuştuk ancak Yunanistan kabul etmedi geçen yılki talebimizi. Farklı bahaneler söylendi. Belki geçerli bahaneleri olabilirdi. Seçim dönemi, hükümet değişikliği gibi farklı şeyler söylendi. Bu yıl yine bu talepte bulunuyoruz. Yunanistan'a gitmek istiyoruz. Özellikle Yunan adalarına, Yunanistan'dan çok yakın adaları görmek istiyoruz. Orada çok sayıda, ciddi bir şekilde, sığınmacılarla ilgili konular gündeme geliyor. Bunların dışında da tabii yapmamız gereken, ziyaret etmemiz gereken, gündeme almamız gereken bir konu olursa lütfen arkadaşlarımızdan önerileri de bekliyoruz. Onları da gündeme alınız diye düşünüyorum.

Bu dönem, önümüzdeki dönem belki de yoğun çalışmamız gereken konulardan bir tanesinin de sığınmacılar ve yerel yönetimler ilişkisi olması gerektiğini düşünüyorum. Yerel yönetimler bugüne kadar sığınmacılarla ilgili, göçmenlerle ilgili, Suriyelilerle ilgili önemli görevleri yerine getirdiler ama kanunda bu konuda yerel yönetimlere verilmiş açık ve net görevler yok. Bu konuda kanuni düzenleme ihtiyacının olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla nasıl bir kanuni düzenleme yaparız, yerel yönetimlerin bu konuda görevleri ne olmalıdır, bu konulara çalışmamız gerektiğini düşünüyorum. Çünkü Parlamento olarak eğer anlaşabilirsek üzerinde yerel yönetimler konusunda da ortak bir kanun teklifi hazırlayalım diye düşünüyorum.

Dünyada da bu göç konusunda bir çalışma var. Birleşmiş Milletler Mülteciler Küresel Mutabakatı konusunda çalışıyor. Türkiye de onun taraflarından bir tanesi. O mutabakatı da biz takip ediyoruz, Komisyon olarak da takip ederiz diye düşünüyorum.

Geçen dönem bir rapor hazırlamıştık. Hazırladığımız raporu farklı kurumlara göndermiştik. Oradaki tekliflerimizden bir tanesi, küçük bir teklifti ama bence sonuçları çok büyük bir teklifti. Ders kitaplarında sığınmacılar konusunda bir konunun olmasını istemiştik. Bir ünitenin değil, bir konunun olmasını istemiştik çünkü çocuklar, Suriyeli çocukların Türkiye'ye niye geldiğini bilmiyor ya da Afganistan'dan Türkiye'ye sığınan insanların neden sığındıklarını bilmiyorlar ve empati yapamıyorlar. Bunun çok önemli bir uyum ayağı olduğunu düşündük ve bu konuda ders kitaplarında, herhangi bir konuda, Türkçede bile olabilir diye söylemiştik. Türkçede bir paragraf yazılır, Suriyeli bir çocuk hayatını anlatabilir, orada yüklemi, özneyi buldururuz ama bir taraftan da Suriyeli çocukla ilgili bir empati sağlanabilir diye bir teklifte bulunmuştuk. Millî Eğitim Bakanlığı bu teklifimizi değerlendirdi, olumlu buldu ve bu yıl ders kitaplarına böyle küçük bir paragraf ekledi ve bunu eklediğini de bize bildirdi. Önemli bir gelişmedir. Hani bazen "Komisyonlar ne yapar." anlamında soruluyor. Küçük de olsa bu konuda ders kitaplarında artık bir konu var ama tam olarak -bize bildirildi- içeriğini bilmiyorum, önümüzdeki günlerde içeriğini de isteyip burada da görebiliriz diye düşünüyorum. Onun uyum ve entegrasyon açısından çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Düzensiz göçmen konusu Türkiye'nin çok önemli bir konusu. Yine biraz önce söyledim, hem Çanakkale'de hem de inşallah Edirne'de bu konuda çalışma yapacağız ama lütfen göç ve göçmenler konusunu, özellikle düzenli göçmenler konusunu, sığınmacılar konusunu düzensiz göçmenlerle karıştırmamak lazım. Her iki konuyu yan yana getirmemek lazım. Bence göçmen ve sığınmacı konusu bir sosyal politika konusudur ama düzensiz göçmen konusu bir güvenlik konusudur. Dolayısıyla düzensiz göçmenleri görerek göçmenlerle ilgili önyargıların oluşmaması gerektiğini düşünüyorum. Düzensiz göçmenleri ve sayılarını görerek göç politikalarının yönlendirilmemesi gerektiğini düşünüyorum. Bunu da Komisyon olarak önümüzdeki günlerde tartışırız diye düşünüyorum.

Bugün Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğini davet ettik. Onlardan özellikle Türkiye'deki Suriyelilerin ekonomik etkileri nedir, olumlu-olumsuz etkileri nedir, ne kadar iş yerleri vardır, bu iş yerleri açılırken hangi sektörlerde -varsa ellerinde tabii bilgi- nerelere yoğunlaşmıştır, bu konularda bilgi almak istiyoruz.

Yine Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğimizin üniversitesi TOBB ETÜ'de de bu konuda önemli araştırmalar yapılıyor. Bu konuda da Başak Hoca bir araştırma yapmış: Başak Hoca da araştırma konusunda bize bilgi sunacak ama daha hocamız gelmedi herhâlde, gelmek üzere, geldiği yerde toplantıya devam eder diyorum.

Önce sizleri tanıyalım.

Buyurun.

TOBB AB DAİRE BAŞKANI MUSTAFA BAYBURTLU – Efendim, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinde Avrupa Birliği Daire Başkanımı. Öncelikle davet için Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği adına teşekkür ediyoruz. Gerçekten çok önemli bir konu. Biz, hem Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve oda ve borsalarımızla hem de üniversitemizle bu konuyu etkin şekilde çalışmaya gayret ediyoruz.

Bugün burada -Sayın Komisyon Başkanımızın da bahsettiği gibi- iki tane sunumumuz olacak. Bir tanesi Başak Hocamız biraz sonra geldiklerinde, TOBB ETÜ'nün yapmış olduğu çalışmayı bize aktaracak; ikinci olarak da bizim Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği olarak Avrupa Birliğinden almış olduğumuz 15 milyon avro destekle yürütmekte olduğumuz Mahir Eller Projemiz hakkında sunumumuz olacak. Sunum iki bölümden oluşacak. İlk bölümde Sinem Hanım -ki bizim projenin koordinatörü- bize proje hakkında genel bilgileri verecek, ikinci olarak da Şenay Hanım -takım lideri olarak- özellikle sahada yapılan analizlerle ilgili, çalışmalarla ilgili sonuçları bizlerle paylaşacak.

Tekrar davet ettiğiniz için çok teşekkür ederiz. Umarım sunumlarımız çalışmalarınızda başarılı olur, katkı sağlar efendim.

TOBB PROJE KOORDİNATÖRÜ MUZAFFER SİNEM SOYLU – Merhabalar. Proje koordinatörü olarak Odalar ve Borsalar Birliğinde görev yapıyorum.

Mahir Eller Projesi -Mustafa Beyin de bahsettiği gibi- AB Suriye Krizi Bölgesel Güven Fonu tarafından tamamı finansı edilen 15 milyon avroluk bir proje. Aralık 2017'de başladı. Verdiğimiz uzatma talebiyle birlikte Aralık 2020 yılında bitmesini planlıyoruz. Geçici koruma altındaki Suriyeliler faydalanıcılarımızın yüzde 65'ini, kendi vatandaşlarımız ise faydalanıcı grubumuzun yüzde 35'ini oluşturuyor. Proje kapsamında 12 ilde projemizi yürütüyoruz. Adana, Bursa, Antep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kilis, Konya, Mardin, Mersin ve Şanlıurfa illerinde projemizi yürütüyoruz.

Projemizin amacı, geçici koruma altındaki Suriyelilerin ve bu illerde yaşayan vatandaşlarımızın istihdam edilebilirliklerini artırmak. Bunu da mesleki becerilerini tespit ederek ve bunları belgelendirerek yapmayı hedefliyoruz. Proje hedeflerimizde 30 bin kişinin yetkinlik haritasını çıkartmak var. Bunlardan 20 bin kişiyi belgelendirme sınavlarına sokmayı amaçlıyoruz. 20 bin kişi içerisinde 15 bin kişinin belgelendirilmesi ve proje süresince, projenin sonuna kadar da 3 bin kişinin istihdam edilmesini amaçlıyoruz. Bu 3 bin kişinin 2 bini yaklaşık Suriyeli olacak ve bu Suriyeliler arasından da Türkçe eğitime ihtiyacı olduğunu düşündüğümüz, olduğunu beyan eden kişilerin de Türkçe dil eğitimi almalarını hedefliyoruz. Şimdiye kadar 22 bin kişiye anket uyguladık, profillerini çıkarttık. 2.756 kişinin sınav planlamasını yaptık, bunlardan 1.114 kişi sınavlarda başarılı oldular. Ayrıca farkındalık toplantıları düzenliyoruz illerde. Hem özel sektör temsilcilerine yönelik hem STK'lere yönelik uygulama illerinde bulunan bu kişilere çalışma belgelerinin, mesleki belgelerin önemini, çalışma izni alma prosedürlerini anlatıp farkındalıklarını artırmaya çalışıyoruz.

Projemiz kapsamında bir saha araştırmamız var. Hem iş gücü piyasasının arz yönlü analizini hem de talep yönlü analizini inceliyoruz. Saha araştırmamızı Şenay Hanım yürütüyor, Şenay Akyıldız.

Şimdi sözü kendisine veriyorum.

TOBB TAKIM LİDERİ FATMA ŞENAY AKYILDIZ - Teşekkürler.

Tekrar davet için teşekkür ederek başlayayım.

Bu projenin takım lideriyim, aynı zamanda Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfında proje yöneticisi olarak çalışıyorum, yani TEPAV'da. TEPAV'ı da TOBB'un desteğiyle kurulmuş bir düşünce kuruluşu diye kısaca özetleyebilirim.

Mahir Eller Projesi'nin biraz önce Sinem Hanım'ın bahsettiği hedefleri doğrultusunda kişilerin yetkinlik haritasını çıkarabilmek için bizim bu 12 ilde yürüttüğümüz kapsamlı bir saha araştırması var ve devam ediyor. Eylül 2018'de fiili olarak sahaya çıkmıştık, projenin sonuna kadar da yine hep sahada kalacağız. Normalde iş gücü piyasasına yönelik analizler yapılırken aslında öncelikle firmaların beklentileri, talepleri ortaya çıkarılır, daha sonra da bu beklentiler doğrultusunda talep tarafında, yani çalışma potansiyeli olan kişilerin bu alanlarda meslek edinmesi ya da o alanlarda çalışabilecek kişilerin bulunması şeklinde talepten arza doğru bir hareket vardır ama biz bu projede öncelikle Türkiye'de yaşayan, buraya sığınmış olan Suriyelilerin eğer mevcut bir mesleki becerileri varsa onları ekonomiye nasıl dâhil edebiliriz, böylelikle nasıl daha fazla katma değer yaratılabilir, onlar da madem Türkiye'deler nasıl kayıtlı bir şekilde çalışıp Türkiye'nin ekonomisine katkı sunabilirler diye düşündüğümüz için öncelikle burada yaşayan Suriyelilerin meslekleri nedir, eğitim geçmişleri nedir, bizim hedeflediğimiz üzere belgelendirebileceğimiz bir meslekleri var mı, yok mu, bunu anlamak istedik. Bu yüzden de arz yanlı analizlere başladık. Bunun için kapsamlı bir anket çalışması başlattık. Öncelikle biz TEPAV uzmanları olarak kişilerle derinlemesine mülakatlar yaptık, daha sonra yereldeki iş birliği kuruluşumuz olan odalarda istihdam ettiğimiz ekiplerimizce de daha sadeleştirilmiş anketler uygulandı. Bu kapsamda bugüne kadar yaklaşık 22 bin kişiye anket uygulandığını iletti biraz önce Sinem Hanım. Bunların yüzde 70'i geçici koruma altındaki Suriyeliler, kalanları kendi vatandaşlarımız. Bu çerçevede kendi vatandaşlarımızı da aslında birkaç kategoride değerlendirmemiz gerekiyor, bir bireysel olarak ofislerimize başvuran kişiler, bunun yanı sıra hâlihazırda firmalarımızda istihdam edilen kişilerin de bu projeden yararlanması, belgelendirilmesi, dolaylı olarak Türk vatandaşlarının fayda sağlamasını artıracığı için o kişileri de dâhil ettik. Dolayısıyla firmalarımızdan, işverenlerden de talep topladık. Bir de Adalet Bakanlığının bir projesi kapsamında hükümlülerin de bu projeye dâhil edilmesine karar verildi. O yüzden az sayıda da olsa hükümlü kişiler de Türk vatandaşları kotasından bu proje kapsamında anket ve belgelendirme sürecine dâhil edildi. Bugüne kadar uyguladığımız anketler ağırlıklı olarak Gaziantep'te yapıldı, bütün illerimizde elbette binin üzerinde anket yapıldı ama büyük çoğunluk da Gaziantep, Konya ve Urfa'da yoğunlaştı anketlerimiz. Örneğin Antep'te 3.500'e yakın kişiyle profillemeye çalışması yapılmış, onların yetkinlikleri belirlenmiş durumda. Anketimize katılan kişiler genelde zaten bizim hedefimiz çalışma çağındaki olan kişilerin bu profillemeye çalışmasına katılmasıydı çünkü nihai hedefimiz bu kişilerin belgelendirme sınavlarına girmesi ve o belgelere istinaden de işgücü piyasasında daha kolay, kendi başlarına da olsa iş bulabilmeleri. Dolayısıyla bir istihdam bileşeni de olduğu için küçük yaştaki kişilerle, eğitim çağındaki kişilerle görüşmeyi tercih etmedik. Ama ağırlıklı olarak, yüzde 54'ü daha doğrusu profillediğimiz kişilerin 25-40 yaş aralığında, yaş ortalaması da 33 profillediğimiz kişilerin.

Yine arz yönlü analizler kapsamında hem Türk vatandaşlarının hem de geçici koruma altındaki Suriyelilerin mesleki dağılımları nasıl diye baktığımızda bu her iki gruptaki kişiler için de belli bir zanaatı yerine getiren kişiler olduğunu görüyoruz. Bu ISCO meslek sınıflamasına göre sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlarla tesis ve makine operatörlerinde yoğunlaştığını görüyoruz. Örneğin daha üst düzey eğitim gerektiren yöneticiler, profesyonel meslek mensupları ya da yardımcı profesyonel meslek mensuplarının dağılımı görece daha az. Ağırlıklı olarak belli bir mesleği olan, bizim burada daha “artisanal meslekler” dediğimiz işte, zanaatkarların olduğu alanlarda, esnafların olduğu alanlardaki

kişilere daha çok ulaşabilmemiz proje kapsamında ya da onlardan daha çok başvuru almamız diyebiliriz. Daha spesifik olarak mesleklerle baktığımızda ise bir kere inşaat işlerinde çalışanlar çok fazla var. Bunun içinde boyacı, işçi, ahşap kalıpcı, betonarme demircisi gibi çokça var. Terziler çok yoğunlukla başvuruyor. Bununla ilgili bir handikap var, onu söyleyeceğim. Berberler, kuaförler, ahşap mobilya imalatçıları, ayakkabı imalatçıları, kaynakçılar, öğretmenler, tesisatçılar, konfeksiyon işçileri ve mühendisler var bizim en çok başvuru aldığımız meslekler arasında. Bunun içinde öğretmen ve mühendis bir kere profesyonel meslek mensubu olduğu için bizim projemiz kapsamında belgelendirilebilir bir meslek olarak kabul edilmiyor çünkü bunların nasıl yapılması gerektiği kanunla tanımlanmış durumda ve bir lisans eğitimi gerekiyor. Eğer Suriyelilerin kendi ülkelerinde bu alanda bir eğitimi varsa, bunu belgelendirebiliyorsa YÖK'ten denklik almaları gerekiyor. Onun dışındaki mesleklerde de MYK'nın, yani Mesleki Yeterlilik Kurumunun belgelendirme yapması mümkün. Burada bir tek terzilikle ilgili ve konfeksiyon işçiliğiyle ilgili tanımlanmış bir ulusal meslek standardı ve yeterliliği olmadığı için bu alanda bize başvuran kişilere faydalancı olarak bir değerlendirme yapamıyoruz ne yazık ki. O yüzden biz bununla ilgili olarak MYK'yla da görüş bildirdik, onlara da görüş bildirdik. Bu alanlara yönelik de eğer meslek standardı ve yeterlilikleri tanımlanabilirse yine bu kişilerin de belge sahibi olarak, daha nitelikli çalışanlar olarak piyasaya dâhil olmaları mümkün kılınabilir. Ama öte yandan, saydığım diğer meslekler içinde kaynakçılar özellikle bizim TEPAV olarak yaptığımız diğer çalışmalarda da çok sık karşımıza çıkıyor. İşverenlere “En çok ihtiyaç duyduğunuz meslek gruplarını sıralayın.” dediğinizde kaynakçılar, CNC operatörlerini çokça söylediklerini görüyoruz. Dolayısıyla Suriyelilerin böyle becerilere sahip olması da işverenler açısından bir avantaj olarak değerlendirilebilir eğer doğru kişiyi doğru iş yeriyle eşleştirmek mümkün olabilirse. Ama burada bir şeye yine dikkat çekmek isterim özellikle inşaat işlerinde çalışanlardan bahsettiğimiz noktada. Yine Suriyelilerle yaptığımız görüşmelerde şunu görebiliyoruz, hatta bazı işverenlerle de yaptığımız görüşmelerde karşılaşıyoruz. Aslında inşaat sektörü kişinin Türkiye'ye girdiği andan itibaren en kolay iş bulabileceği alanlardan bir tanesi oluyor çünkü günlük giderlerini karşılaması gerekiyor, hayatta kalması gerekiyor. Bu yüzden de kendi mesleğine özgü işlerin peşinde koşmaktansa bu inşaat sektöründeki meslekler biraz daha kolay işe girmelerini, giderlerini karşılamalarını sağlayacak belli bir geçim kaynağı edinmelerini kolaylaştırdığı için aslında tamamen nitelsiz insanların çalışmadığı bir sektör olarak da görülebilir. Bizim amacımız, nitelikli kişilerin inşaatta çalışması değil kendi meslekleriyle uyumlu işlerde çalışması olarak söylenebilir çünkü bunun Türkiye ekonomisine daha çok katkı sağlayacağını düşünüyoruz.

Bugüne kadar, tabii, bu saydığım, biraz önce, işte bazı meslekler profesyonel meslek grubu olduğu için belgelendirme yapılamıyor. Dolayısıyla bizim 20 bin kişiyi belgelendirme sınavına dâhil etme hedefimiz kapsamında değerlendirilemiyor demiştin. Bunu özetleyecek olursam 22 binin yaklaşık yüzde 60'ı bizim projemiz kapsamında MYK tarafından yeterlilik belgesi alabilecekleri meslekler arasında yer alıyor. Geçici koruma altındaki Suriyeliler için bu oran yüzde 50 oluyor. Bize başvuran vatandaşlarımızın yüzde 75'i belgelendirilebilir bir mesleğe sahip. Tabii, Avrupa Birliği finansmanı ile da yürüttüğümüz için bu projeyi, bizim için de öyle ama AB'nin daha çok dikkat ettiği konulardan biri kadın katılımının artırılması. Bu yüzden kadınları da mümkün mertebe dâhil etmeye çalışıyoruz projeye ama ne yazık ki o en çok başvuran meslekleri saydığımızda belki dikkatinizi çekmiştir çok fazla kadınların çalıştığı meslekler değil, kuaför ve terzi haricinde ama terzi de belgelendirme yok. O yüzden projedeki kadın katılımını artırmak için kuaförlere de bir ağırlık vermeye çalışıyoruz ya da eğer bir firmadan talep alıyorsak kendi alanlarında, örneğin plastik enjeksiyon üretim elemanları böyle bir kategori; kadın çalışanları varsa önceliği onlara vermelerini istiyoruz, böyle bir pozitif ayrımcılık yapmaya çalışıyoruz.

Bunun yanı sıra bu arz yönlü analizlerden edindiğimiz ilk izlenimlerde bir yandan da belgelendirdiğimiz kişiler en nihayetinde bir işe girsinler diye bunu yaptığımız için firmalarla da görüşüyoruz. Bu firma görüşmelerinin temelde üç amacı var: Birincisi, Mesleki Yeterlilik Kurumunun belgelendirmeleri gerçekten bizim varsaydığımız kadar önemli mi, istihdam edilebilirliği artırıyor mu, bunu anlamaya çalışıyoruz. Eğer yeterli bilgi sahibi değillerse farkındalığı artırmaya çalışıyoruz, bir yandan da belgelendirmenin zorunlu olduğu meslekler var. Eğer o meslek gruplarında çalıştırdığı kişiler varsa onları da mutlaka bizim projemizden veya devlet teşvikleri kapsamında bu belgelendirme süreçlerine dâhil etmelerini istiyoruz. Bir yandan Suriyeli istihdamı olup olmadığını ya da eğer yoksa bile yeni bizim belgelendirdiğimiz kişileri işe almak isteyip istemeyeceklerini, bu yöndeki eğilimlerini anlamaya çalışıyoruz, bir yandan da açık pozisyonları var mı, hangi alanlarda en çok eleman bulmakta zorlanıyorlar bunları soruyoruz.

Derinlemesine mülakatlar yine yapıldı. Burada aslında daha çok hikâyeyi anlamaya çalışıyoruz firmalarla uzun görüşmeler yaparak ama bir yandan da bir araştırma şirketi aracılığıyla daha sadeleştirilmiş anketler yürütülüyor şu anda. Kasım 2019’a kadar devam edecek bu çalışma. O yüzden tamamlanmış değil talep yanlı araştırma. Ama genel olarak şunları söyleyebiliriz: Biz belli bir sektör seçimi yaptık. Bu sektör seçimini yaparken ortalama çalışan sayısına, bu firmaların satış gelirlerindeki sektörlerin cirolarındaki artışa, ihracat potansiyeli olup olmadığına baktık. Buradan birkaç sektör belirledik ama bir yandan da söz konusu olan Suriyelilerle ilgili bir çalışma olduğu için bu gruptaki kişilerin de yoğunlukla çalıştığını gözlemlediğimiz sektörleri manuel olarak sürece dâhil ettik. Böylelikle on sektörde, on iki ilde bir çalışma yürütüyoruz.

Gözlemlediğimiz şu: Bugüne kadar görüştüğümüz firmalarda ya beyan etmiyorlar, gerçeği gizliyorlar ya da doğrusu bu ama çok fazla Suriyeli istihdamı olmadığını ve bunu da tercih etmediklerini görüyoruz. Biz yaklaşık yüz firmayla derinlemesine mülakat yaptık. Birkaç firmada yalnızca kayıtlı Suriyeli istihdamı olduğunu gördük. Suriyeli olup olmamasından bağımsız olarak genel olarak imalat sektörlerinde, özellikle üretimde çalışan personel arasında kadın çalıştırma oranının çok düşük olduğunu görüyoruz. Bununla ilgili de hep aşına olduğumuz, duymaya alıştığımız gerekçeler öne sürülüyor. İşte, kadınlar için zor meslekler olduğu, ağır koşullarda çalışıldığı ve bunun kadınlara uygun olmadığı söyleniyor.

Hâlihazırda açık pozisyon sayısı oldukça az. Bunun da bir nedeni Türkiye’de firmaların ilettiği yeni yatırım kararı almak için en azından Aralık 2019 sonu, yıl sonunu beklemek istediklerini, bu yüzden de yeni işe alım yapmayı düşünmediklerini, yeni yatırım yapmayı düşünmediklerini, bunları 2020’ye ötelediklerini iletiyorlar. Bu yüzden de şu anda açık pozisyonları olmadığını dile getiriyorlar ama bir yandan bizim projemize eğer yeni istihdam yaparlarsa birtakım işveren teşvikleri olacak. “Bu kapsamda işe alım yapar mısınız?” diye sorduğumuzda bunu değerlendirebileceklerini öne sürüyorlar. Açık pozisyonları olan birkaç firma için de “Suriyeli istihdamı tercih eder misiniz?” diye sorduğumuzda, “Bu açık pozisyonlara nitelikli de olsa alır mısınız?” dediğimizde bunu tercih etmediklerini yine söylüyorlar.

Bir yandan üretimde çalışacak personel için bu MYK belgelerinin ya da genel olarak mesleki belgelendirmenin önemli olup olmadığını da araştırıyoruz demiştim. Bunun son derece önemli olduğunu, öncelikle işe alımlarda meslek lisesi mezunlarını tercih ettiklerini ama ustalık belgesinin, MYK belgesinin de benzer şekilde önemli olduğunu dile getiriyorlar.

Son olarak, bizim yine çalışma alanımızda olduğu için MYK konusunda ulusal yeterlilik nedir, ulusal ve uluslararası meslek standardı nedir, bunlarla ilgili farkındalık düzeyini anlamaya çalıştığımızda aslında firmaların bu konuda yeterli bilgi sahibi olmadığını görüyoruz.

Bugüne kadar yaptığımız saha çalışmalarının neticeleri bu şekilde. Eğer sorularınız olursa açabiliriz konuyu.

Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

BAŞKAN – Bu proje hangi aşamada?

TOBB TAKIM LİDERİ FATMA ŞENAY AKYILDIZ – Projemiz şu anda aslında eş zamanlı yürüyor. Pek çok bileşen saydık. Profilleme, belgelendirme, sınavların yapılması. Bunların hepsi eş zamanlı olarak yürüyor. Ofislerimize başvuran kişilerin eğer bir mesleki belge almaya yönelik yeterliliği varsa bir havuz oluşuyor. Bu sınavları yapabilecek yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşları var, onlara yönlendiriliyor. Sınav organizasyonu yapılıyor ve sınav yapılıyor. Yani şu anda hem sınav yapılıyor hem belgesini alanlar var. Bu şekilde devam ediyor.

BAŞKAN – Kaç kişi var şu anda belgesini alan?

TOBB PROJE KOORDİNATÖRÜ MUZAFFER SİNEM SOYLU – 1.114 kişi.

BAŞKAN – Nihai hedefiniz ne?

TOBB PROJE KOORDİNATÖRÜ MUZAFFER SİNEM SOYLU – 15 bin.

TOBB TAKIM LİDERİ FATMA ŞENAY AKYILDIZ – 15 bin kişi.

BAŞKAN – 15 bin Suriyeli değil mi?

TOBB PROJE KOORDİNATÖRÜ MUZAFFER SİNEM SOYLU – 15 bin hem Türk vatandaşı hem Suriyeli.

TOBB TAKIM LİDERİ FATMA ŞENAY AKYILDIZ – Tüm hedeflerimizde yüzde 65 Suriyeli yüzde 35 kendi vatandaşımız.

BAŞKAN – Proje ne zaman bitecek?

TOBB AB DAİRE BAŞKANI MUSTAFA BAYBURTLU – On dört buçuk ayımız var. Daha ortasındayız projenin.

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun.

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) – Teşekkür ediyorum Değerli Başkanım.

TOBB ETÜ Üniversitesi Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezine teşekkür ediyorum böyle gerçekten önemli bir projeyi hayata geçirdiğiniz için. Çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Şimdi, benim aklıma gelen şeylerden biri -belki kaçırdım bilmiyorum- bu proje daha devam ediyor ama ne kadar kişi istihdam edildi? Yani belgelendirme 1.114 sertifikaya ulaştı ama ne kadar kişiyi, Suriyeli ve Türk olarak ayırdığınızda... Bunu öğrenmek istiyorum.

Bir de “Firmalar tercih etmiyor.” dediniz. Bunun sebebiyle ilgili başka bir alt sorunuz var mı araştırmanızda, niçin tercih edilmiyor? Toplumda da algı tamamen tersi. “Suriyeliler tercih ediliyor çünkü çok daha farklı sebeplerle, daha düşük ücret...” Yani toplumdaki algıyı söylüyorum. Daha iyi çalıştıklarını, daha özverili çalıştıklarını, meslek ahlakı noktasında biraz daha iyi olduklarını söylüyorlar.

Bir de hangi firmalar tercih etti bu istihdam olduysa eğer? Yani hangi büyüklükteki firmalar, hangi sektörler? Sektörleri saydınız gerçi ama yoğunlukla hangilerinde daha çok toplandı, onu merak ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

TOBB TAKIM LİDERİ FATMA ŞENAY AKYILDIZ – Teşekkürler sorular için.

Projede henüz bir istihdam süreci başlamadı, belgelendirme devam ediyor çünkü birazcık bahsetmiştim aslında hâlihazırda firmalardaki istihdamda olan kişilerin de belgelendirilmesi önceliklendirildi bu projede, genelde oradan gelen talepler çerçevesinde bugüne kadar süreç ilerledi. Dolayısıyla istihdamda oldukları için şu anda iş arayan kişilerin belgelendirilmesi aşaması çok fazla yoğunlaşmadığı için istihdam aşamasına da geçmemiş olduk. İstihdamla ilgili çünkü öncesinde İŞKUR’la birlikte iş fuarı, kariyer fuarı benzeri bir eşleştirme aktivitesi yapılacak ancak ondan sonra bizim işe yerleştirdiğimiz kişiler olacak.

Bir diğer sorunuz da “Neden işe almayı tercih etmiyorlar işverenler?” Bunu soruyoruz aslında “Neden?” diye çok da tabii incitmek istemiyoruz ve kendi tercihleri olduğu için hassasiyet göstermemiz gereken bir husus ama genelde söyledikleri birkaç şey var. Bir tanesi: “Yoğunlukla Türk vatandaşları çalışıyor burada ve aralarında eğer bir husumet olursa iş ortamını bozarız, bizim verimliliğimize etki eder bu durum. Dolayısıyla da ben öyle bir çatışma olmasını tercih etmiyorum iş yerimde, bu yüzden de Suriyelileri istemiyorum. Bir yandan zaten çok fazla Türk vatandaşı var bu alanlarda yetkin olan, onlar işsiz, ben önceliği kendi vatandaşına vermek istiyorum.” diyor. Bir yandan da “Hiç başvuru almadık bu yüzden de hiç düşünmedik.” diye gerekçe sunanlar var. Ama tabii söylediğiniz şeyi de toplumdaki algıyla birlikte düşündüğümüzde, bize “İstihdamımız yok.” deseler de biz tabii kayıtlı istihdam üzerinden gidiyoruz yani kayıt dışı muhtemelen çokça çalıştırılıyor bahsettiğiniz nedenler dolayısıyla çünkü genelde hep firmalar şey diyor: “Ben çalıştırmıyorum ama eminim bu sanayi bölgesinde çokça çalıştırılıyor.” Herkes kendi dışına itiyor konuyu ama aslında kayıt dışı çalıştıklarını görüyoruz. Ama bir yandan Suriyelilerle konuştuğumuzda da şunu öğreniyoruz: Artık onlar da kayıtlı çalışmanın önemli olduğunun farkında, bu yüzden işe girdikleri zaman ya da mevcut işverenlerinden onlara sigorta yapılmasını talep etmeye başladıklarını görüyoruz. Bunun da aslında bir fırsat eşitliği sağlamak için ya da Türk vatandaşlarından gelen tepkileri minimize edebilmek için önemli bir bilinç düzeyi olduğunu düşünüyoruz.

MELİHA AKYOL (Yalova) - Teşekkür ediyorum.

Belki sizin araştırmanızda yoktur ama böyle bir bilgi var mı ya da belki çalışmak gerekir. Kayıtlı istihdam edilen Suriyeli çalışanların aslında bir şeyine bakmak gerekebilir belki Başkanım.

TOBB TAKİM LİDERİ FATMA ŞENAY AKYILDIZ - Aslında çalışma izinleri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından verildiği için bize iletmiyorlar o bilgiyi ama sizlerin alma şansı olabilir.

MELİHA AKYOL (Yalova) – Sizin ama öyle bir çalışmanız yok yani.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN - Çalışmamız var aslında.

TOBB TAKİM LİDERİ FATMA ŞENAY AKYILDIZ - O Suriye sermayeli şirketler bülteni, kayıtlı istihdamla ilgili değil o.

MELİHA AKYOL (Yalova) - Ama öyle bir bilgi var herhâlde.

TOBB TAKİM LİDERİ FATMA ŞENAY AKYILDIZ - Kayıtlı firmaların bilgisi. Öyle bir bilgi var. Yine o çalışma izinleri kime, hangi sektörden, hangi firmadaki kişi için veriliyor o bile belli şu anda. Yani onunla ilgili de aslında çok açıklanmıyor veriler. Başak Hoca bahseder. Yani 20 bin kişi mi, 60 bin kişi mi, kaçının çalışma izin belgesi var, o bile net değil şu anda.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Buyurun.

AZİZ AYDINLIK (Şanlıurfa) – Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine teşekkür ediyoruz.

Ben 35 yıllık imalatçıyım, Şanlıurfa’da imalat yapıyorum. Şimdi, bu imalat konusunda doğrudur yani çalıştırmamızın sebeplerinden biri. Şimdi orada bir iki yıldır işçiler çalıştırılmıyor, herkes işçi çıkarıyor, işçi çıkardığı için de yani yöresel işçiyi çalıştırmaktan daha faydalı bulunuyor çünkü çevrende yetiştirilmiş elemanların var, yetiştirdiğin insanlar ve yetiştirdiğin insanlarla çalışıyorsun. Şimdi eğer fazla işçi alımın da olursa, belki diyelim bende 30 kişi çalışıyorsa 35’e çıkarsam bunun 3 tanesini Suriyeli alabilirim ama 30’u 25’e düşürdüğüm zaman bunu çıkarma şansı çok kısıtlı oluyor. O nedenle var ama kayıt dışı çalışan var yani kayıt dışı bizde de, herkeste çalışan var. Bu kayıt dışı çalışan işçileri de yani usulen fabrika içerisinde, imalat içerisinde hafif işlere göndermek amacıyla, her şeyi bilmemek amacıyla öyle çalıştırıyoruz. Ama kalifiye eleman olmadığı için... Kalifiye elemanda da neticede kendi çevresinde, kendi memleketinde olan insanlara eğer 10 lira, 20 lira, 30 lira da fazla versen tabii ki memleket çocuğudur, senin etrafında olan insanlardır, seni tanıyan insanlardır “Yarın bunlarla bir sıkıntı çekmem.” diye o konularda işverenler o şeyi yapıyor. Çünkü şu anda mesela bizim Urfa’da 450 bin kayıtlı var ama 450 binin üzerinde çok insan var. Şu anda Akçakale Kampı kapandı, Harran da kapandı, Suruç da kapandı. Bu kamplar kapandığı zaman bu insanların tamamı şehir merkezine yerleşti. Şehir merkezine yerleştiği için de bu konuda çok büyük sıkıntılar çıkıyor, gerçekten büyük sıkıntılar çıkıyor. Onun için bu insanların şu anda yeterli çalışmamalarının sebebi işverenler işçileri çıkarıp da aldatma şeklinde yani yükseltme şeklinde olursa bu daha fazla çalışma imkânı olurdu. Onlar da gerçekten birbirine de çok bağlı insanlar yani ufak tefek bir sıkıntıları da olduğu zaman bir whatsapp grupları var Başkan, bir atıyor on dakika sonra bir bakıyorsun 1 kişi yerine 100 kişi toplanıyor. Bu sıkıntılar da memlekette çıktığı için insanlar gerçekten çekiniyor çünkü iş konusu çok önemli bir konudur. Bu konularda da millet o konulardan çekiniyor. Yani biz bunun içindeyiz, yıllardır, sekiz yıldır, biz bu sekiz yıldır hep bunu takip ediyoruz ama bu bir iki yıldır çok fazla oldu. Bu bir iki yılda hem iş konusu geriledi hem de insanlar artık korkuyorlar yani bunun için... Mesela Urfalı 2-3 kişi öldü, bir aileden 2 kardeş öldü, 1 kardeş yaralandı. Bu tür sıkıntılar bölgesel olarak oluyor.

BAŞKAN – Urfa’ya davet edin, gidelim Başkanım.

AZİZ AYDINLIK (Şanlıurfa) - Gidelim ne zaman dersiniz.

Öncelikle, ilk komisyonda da söyledim Urfa’ya gitmemiz lazım çünkü Urfa çok önemli bir yer. Bu konuda bütün kamplar da kapandığı için bu sıkıntılar çok fazla meydana çıkıyor.

BAŞKAN - Şehirdeki durum...

AZİZ AYDINLIK (Şanlıurfa) - Şehirdeki durum, şu anda 450 bin, biz kendi şeyimize göre 700 bin diyoruz, 600 bin olsun, 500 bin olsun. Şimdi bunların 100, 200 bini kamplarda yaşıyordu, bu kadar sıkıntı yoktu ama kamplar kapandığı zaman bu 600-700 bin kişi tamamıyla şehir merkezine indi. Şehir merkezine indiği zaman da neticede... Bizim bir Rabia Meydanımız var, akşamları git saat sekizden sonra 1 tane Urfalı bulamazsın ama 2 bin tane Suriyeli bulursun, saat iki üçlere kadar. Onlar da çok güzel bir şey var, geceleri yatmıyorlar, öyle bir özellikleri var yani.

BAŞKAN - O iklimin etkisi, orası sıcak ülke.

AZİZ AYDINLIK (Şanlıurfa) - Yani kendi memleketlerinde de öyleymiş yani. 2 bin kişi, 3 bin kişi bayanlı, gençli, kadınlı herkes oturuyor, inan olsun bir tane Urfalı korkudan oraya gidemiyor, ciddi diyorum yani. Bir kavga olur 1 kişi yerine 20 kişi toplanır yani bizde o yok yani bizde bir kavga oldu mu 3 kişi araya girer şey yapar. Şeyin söylediği çok doğru, ondan dolayı insanlar bu sıkıntıyı çekiyor.

Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN – Mesela Türkiye’de kaç Suriyeli işletme var? Hocam cevap verecek o zaman. Bunun ekonomik etkileri nedir, TOBB bu konuda bir çalışma yapmış mıdır? Bir mesleki beceri haritasını aslında göçle beraber yan yana çıkarmak lazım. Siz anlattınız, mutlaka mesleki becerileri tespit ediyorsunuz ve sertifikasyon sonucunda bir çalışma yapıyorsunuz. Ama aslında Türkiye’deki tüm

Suriyelilerin belki de mesleki beceri haritalarını, yeteneklerini, diplomalarını ortaya koyup talep eden sektörlerle eşleştirmek lazım. Talep eden sektörlerin olduğu da biliyoruz, belli alanlarda talepler var. Tarım çok sizin konunuza girmiyor ama mesela tarım sektöründe ciddi talepler ve eşleşmeler var, bunu görmek lazım. Kapasite raporları düzenliyorsunuz. Suriyelilerin ortaya koyduğu işletmelerin kapasitesi nedir, bu kapasite artıyor mu azalıyor mu? Türkiye'deki etkileri nedir? Bence TOBB'un bu konuda da ciddi bir çalışma ya da envanter ortaya koyması gerektiğini düşünüyorum.

Başak Hocam, buyurun.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Herkese merhabalar.

Öncelikle Sayın Komisyon Başkanına ve Komisyonumuza bu davetleri için çok teşekkür ediyorum, burada olmak benim için büyük bir onur. Bir siyaset bilimci için Türkiye Büyük Millet Meclisi gerçekten sonunda gelmek istediğimiz yer. Görüşlerimize verdiğiniz kıymet için şimdiden öncelikle teşekkür ederim.

Şimdi, ben 2018 yılındaki raporu büyük bir titizlikle okudum. Orada da beraber çalıştığım pek çok hocam, pek çok sivil toplum kuruluşunun katkılarını gördüm. Sizlere, birazcık hem bir genel güncelleme vermek istiyorum o zamandan bugüne neler değişti, bunu yaparken de biraz daha bir uyum çerçevesinde bunu yapmak istiyorum ve çok konuşulan ama tam olarak da kimin ne kastettiği belli olmayan bir konu, çok kısaca biraz bir kavramsal çerçeve verdikten sonra onun üzerine özellikle eğitim, istihdam ve biraz da sosyal uyum noktalarına değinmek istiyorum.

Tekrar teşekkür etmek istiyorum çünkü özellikle son dönemde hızla bu konu çok büyük önem kazanıyor kamuoyunda da. Artık ben gittiğim bütün sosyal etkinliklerde tek tek soru cevaplıyorum düşünün derneğin anlamı kalmadı, tamamen Suriyelilerle ilgili yanlış bilinenler, doğru bilinenler üzerinden. Bu yüzden de Meclisin ve Meclisin bu Komisyonunun bu konudaki çalışmalarını çok önemsiyorum. Buradaki, Meclisteki tartışmaların kamuoyunun doğru bilgiye ulaşması açısından çok büyük önem taşıdığını düşünüyorum, o yüzden bu konudaki çalışmalarınız için tekrar teşekkür ederim.

Bu sunumu yaparken farklı saha çalışmalarına değineceğim ben. Sunumu da ekrana getiriyoruz.

2014 yılından beri, aslında ilk olarak Şanlıurfa'da başladım çalışmalara, o yüzden benim için çok farklı bir yeri var, ilk göz ağrım bu anlamda. Daha önce doktora çalışmalarımı göçmenlere yönelik kamuoyu üzerine Almanya'da yapmıştım, Türklere, İtalyanlara, Polonyalılara yönelik tutumlara dair. Amerika'daki doktoraımdan Türkiye'ye dönüş yaparken burada bu kadar işime yarayacağını düşünmemiştim bu konunun. Benimle birlikte Suriyeliler de gelince güzel bir çalışma alanı doğdu bizler için, elbette ki biz de elimizden gelen katkıyı vermeye gayret ediyoruz, aynı zamanda üniversitemizde de bu sene interdisipliner bir göç çalışmaları yüksek lisans programı oluşturduk, öğrencilerimizle akademik bu katkıları da sürdürmeye devam edeceğiz.

Şimdi, aslında “uyum” kavramı üzerinden bir gitmek lazım çünkü dediğim gibi herkesin konuştuğu ama tam olarak da içini doldurmadığı bir konu, inanın akademide de çok farklı değil bu ve özellikle de ne anladığımız konusu önemli, “entegrasyon” diyoruz, “adaptasyon” diyoruz, ne diyeceğimizi bazen bilemiyoruz. Aslında “uyum” dediğimiz, genel olarak bizim literatürde tanımladığımız, anladığımız ve anlamak istediğimiz şekil, hem ev sahibi hem de göçmen topluluğun uyumlu bir işleyişle barışçıl bir şekilde bir arada yaşamak üzere geçirdiği adaptasyon sürecine diyoruz. Yani burada hem yeni gelen topluluğun hem de ev sahibi topluluğun değişmesi ve birbirini değiştirmesi. Elbette ki bu değişim, bizler de göç veren bir toplum olarak biliyoruz ki daha çok bu değişimdeki rol giden kişiye ait; oranın kanununu, kuralını öğrenmek, dilini öğrenmek, yaşayış şeklini öğrenmek şeklinde ancak uyum noktasında en çok bizim önemsedığımız konu, yerli halk açısından mevzuatsal hukuki engeller olmaması yeni gelen topluluğun uyumuna. İkincisi, kamuoyunun genel anlamda kabul edebilir, konuya

sıcak yaklaşan, düşmanlık beslemeyen bir durumda olması. Bir süre mevzuat bu yönde değişime daha açık olma yönünde değişim geçirirken bu sefer kamuoyu biraz ters yöne doğru ilerlemeye başladı ve o yüzden de bu konuya daha fazla eğilmemize yol açtı bu. Göçmenlerin topluma hem bireyler hem de gruplar hâlinde kabul edildiği, başta göçmenler olmak üzere pek çok aktörün sorumluluklarını oluşturduğu süreç diyoruz biz. Ben aslında makro ölçekte, ulusal ölçekte anlatacağım ama eminim sizler de kendi bölgelerinizden biliyorsunuz. Aslında belediyeler ve yerel yönetimler de burada çok büyük bir rol oynuyor. Türkiye’ye sonunda ulusal seviyede bir karne de vereceğim bu süreçte farklı uyum alanlarında alt başlıklarında ancak biliyoruz bazı belediyeler var ki neredeyse Avrupa’daki bir mülteci statüsüne kadar yüksek seviyede bir koruma verebiliyor. Hepimizin bildiği, bunlara en başta örnek İstanbul’da Sultanbeyli Belediyesi. Yine Şişli Belediyesi biraz bu yönde ilerleme kaydetmeye başladı, yeni belediyeler de bunlara katılıyor. Dolayısıyla yerel yönetimlerden çok bahsetmeyeceğim ama bir parantez açmak istedim onların da çok önemli olduğu noktasında.

Şimdi, bizim anladığımız anlamda başarılı bir uyum süreci için farklı alt başlıklar ve bir hiyerarşi var aslında. “İşaretleyiciler” dediğimiz süreç, istihdam, barınma, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim süreçlerinden bahsediyor. Ben bugün bunlardan istihdam ve eğitim konusundan biraz bahsedeceğim. Yine sosyal ilişkilerden de bahsedeceğim, bu da ikinci aşama.

“Kolaylaştırıcılar” dediğimiz süreçler, dil ve kültür bilgisi, güvenlik ve istikrar beklentisi ve elbette ki temel seviyede de haklar ve hukuki statü noktası ve belki vatandaşlık, bunun öngörülebilir olması noktası, buna da biraz yaptığımız saha çalışmalarındaki Suriyelilerin görüşleri üzerinden değineceğim müsaadenizle, bunu da söylemiş oldum.

Şimdi, ilk olarak eğitimden başladığımızda, aslında konunun öneminin çok büyük olduğunun farkındayız ancak bunun çok da ayrıntılı ve net bir şekilde kamuoyuna anlatılmadığını düşünüyoruz. Bu yaş grubundaki öğrencileri okullandırmak yoluyla alternatiflerden uzak tutmak, gruplar arası etkileşimi ve olumlu ilişkileri artırarak aynı seviyede olumlu ilişkileri, aynı sıraları paylaşılarak ilişkileri artırarak sosyal uyum, bu süreçte bir orta sınıf yaratarak bir sosyal uyum, iş gücü piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikleri sunarak ekonomik uyuma bir katkısı, tarih, vatandaşlık, sanat dersleri yoluyla siyasal uyuma çok büyük bir katkısı var aslında eğitime erişimin.

Aslında bunlar partiler üstü konular ve kamuoyunda bu konuda çok fazla bir farkındalık olmadığını görüyoruz. Bu uyumun öneminin anlatılması noktasında, ben tüm karar alıcılara bir rol düşüğünü düşünüyorum ve aslında çok basit ve halkımızın kolay anlayacağı, vicdan sahibi her bireyin kolay anlayacağı bir süreç olduğunu düşünüyorum ancak anlatmamamıza rağmen, çok iyi gittiğimiz yanlar var bu eğitim alanındaki uyumda. Çok genç bir nüfustan bahsediyoruz. Aslında 1 milyonun üzerinde bir çağ nüfusu var yani okula gitmesi gereken nüfus ve bunların yaklaşık yüzde 65’i şu anda okullaşmış durumda.

Bir sonraki slayt daha güzel gösteriyor, 2014’ten bugüne geçilen süreci gösteriyor. En alttaki kısım 2018-2019 eğitim öğretim yılı. Kayıtlar bu sürece kadar devam ettiği için henüz yeni rakamları Millî Eğitim Bakanlığından almadık, eminim siz daha güncelini alırsınız.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Yüzde kaç?

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Yüzde 65 bir okullaşma var. İyi yandan baktığımızda yüzde 65, kötü yandan diyebiliriz ki “Yüzde 35 niçin daha okullaşmadı?”

Bunun için de benim bir sonraki slaytta baktığım nokta, farklı eğitim kademelerine göre okullaşma oranı. Şimdi, özellikle ilköğretimde çok yüksek bir okullaşmayla karşı karşıyayız, 382 bin çağ nüfusunun 368 bini okullaşmış durumda ama bunun ortaokul ve özellikle lisede inanılmaz bir düşüş gösterdiğini

görüyoruz. Burada farklı etkenler var tabii ki ama aslında istihdamla son derece iç içe bir konu bu. Burada “erken yetişkinlik” dediğimiz süreçlerin yani çocuk işçiliğinin, çocukların istihdama kayıtsız bir şekilde dâhil olma süreçlerinin önemli bir rol oynadığını görüyoruz yaptığımız anketlerde.

Yine, bir başka nokta, kız çocukları için erken evlenmenin Suriyeli sığınmacılarda daha yaygın olduğunu görüyoruz, her ne kadar son dönemde bir azalma olsa da çünkü hakları hakkında daha fazla bilgi sahibi oldular. Yine, ailelerin kültürel olarak belli bir yaştan sonra çocukları okula gönderme konusunda çok da fazla istekli olmadıkları da zaman zaman karşımıza çıkıyor ancak yine de genel olarak ekonomik etkenlerin ağırlığını söylememiz lazım.

Bir sonraki slayt, aslında çocuklarla yapılan bir anket. Marmara Belediyeler Birliği, 12-14 yaş arası Suriyeli ve Türk çocuklar için festival gibi bir etkinliği İstanbul’da yaptı. Görece sivil toplum kuruluşlarına, devlet kurumlarına erişimi olan yani sistemin içindeki Suriyeli çocuklar ve yerli katılımcılar, Türk çocuklarımız vardı ve “Ailenize destek olmak için çalışıyor musunuz?” sorusunu sorduğumuzda, zaten iki grup arasındaki farklılık gözle görülür şekilde ortaya çıkıyor; yüzde 30’u sık sık çalıştığını, yüzde 30’u yine bazen çalıştığını söylüyor, sadece yüzde 43’ü çalışmadığını söylüyor ve bunlar hakikaten çok genç yaşta çocuklar, 14 yaş en yüksek yaşı bunlar arasında.

İkinci olarak, baktığımız bir başka erken yetişkinlik süreci “Evde kardeşlerinize bakıyor musunuz?” sorusuyla, yine bu alanda da Suriyeli çocukların ortalama, yerli bir çocuktan çok daha fazla sorumluluk aldığını görüyoruz.

Okullaştıktan sonra ortaya çıkan sorunlar da var. Yani okula bir şekilde başlamış, sisteme entegre olmuş ancak sonrasında okulu bırakmak durumunda kalmış. Bunlarla da sık karşılaşıyoruz.

Bu noktada daha fazla çalışma yapılması gerekiyor ve şu anda güzel bir proje var, PICTES Projesi; Avrupa Birliğiyle iş birliği hâlinde yürütülüyor. Artık, ilk defa yakalama kursları başlatılacak. Şimdiye kadar okullarda şöyle bir sistem izleniyordu: “Geçici Eğitim Merkezi” adını verdiğimiz Suriyelilerin eğitim gördüğü Arapça eğitim veren geçici kurumlardan Türk okullarına geçişte veya da Suriye’den gelip yeni okula başlayanlarda ciddi bir dil problemiyle karşı karşıya kalıyorduk. Birinci sınıfta bu çok büyük bir problem değil, okula geldiğinde dili de öğreniyor, okumayı da öğreniyor, beraber bir şekilde halloluyordu ama pek çok üçüncü, dördüncü sınıf öğrencisi birinci sınıfa kaydediliyordu. Şimdi bunun ciddi sonuçları var tabii, akran zorbalığı bunun başında, o yaştaki çocuklarda karşımıza çıkıyor. Çocuk birinci sınıfta okumak istemiyor, sıkılıyor. Aslında tek eksiği dil. Bu PICTES Projesi’yle ilk defa bu yakalama kursları başlatılıyor ama tabii kapsamı dar şu anda. Bunların geliştirilmesi çok büyük önem taşıyor ve bu dil engelinin geçici eğitim merkezlerinden devlet okullarına geçişte bir an önce aşılması gerekiyor.

İkinci nokta rehberlik hizmetleri. Şanlıurfa’daki ilk saha çalışmamdan gördüklerimden biri şu: Bir uçak geçtiğinde Suriyeli çocuklar masanın altına giriyor. Sizler de bunu gördünüz eminim ki kendi incelemelerinizde.

Üniversite öğrencileriyle yaptığımız çalışmadan da bahsedeceğim. Çok yüksek oranda travmaya maruz kalmış bireyler bunlar. Dolayısıyla rehberlik hizmetleri daha da önem taşıyor. Çok kültürlü sınıf düzenini yönetebilen öğretmenler de önemli. Yine birtakım eğitimler yapıldı AB destekli projelerle, bu bağlamda öğretmen eğitimleri yapıldı. Ancak yine kapsamının genişletilmesi gerekir.

Okula devamın takip edilmesi çok büyük önem taşıyor. Şu anda yeteri kadar takip edilmiyor. Gruplar arası uyumu düzenleyici çok fazla şey yok, biraz kendi hâllerine bırakılmış durumda çocuklar. Zaman zaman sürtüşmeler olduğunda bunlara belli bir çözümleme mekanizması oluşturulması ve kültürel faaliyetlerin artması gerektiğini görüyoruz. Örneğin, az önce bahsettiğim -birazdan gireceğim ama- çok basit uygulamalar bile bu çocuklardaki uyumu inanılmaz ölçüde artırıyor. Bizlerin aksine... Bizler 25 yaşından sonra kendimiz gibi düşünenlerle birlikte oluyoruz, kolay kolay fikirlerimizi

değiştirmiyoruz ama çocukların fikirleri çok çabuk değişiyor. Onların bu açıklığından faydalanmak gerekiyor. Bu anlamda çok iyi bir uygulama örneği yükseköğretimdeki Suriyeliler. Eminim ki bu konuda hem burslar hem de mevzuat değişiklikleri sürecinden haberdarsınız. Şu anda 27 bin kayıtlı öğrenci var yükseköğretimde. Ancak -az sonra bahsedeceğim- yaptığımız ankette de görüyoruz ki bunların yaklaşık yarısı Suriye’de üniversite okumuş çocuklar yani liseden beslenmiyor bu yükseköğretimdeki Suriyeliler. Bu rakam şu anda kötü bir rakam olmayabilir ama böyle devam edeceğini beklemek yanlış çünkü Suriye’de eğitim görmüş bir kısım öğrenci buraya geldi. Onlar bitirdiği noktada sadece liseden beslenen gruba döneceğiz ve bir düşünle karşı karşıya kalabiliriz.

Biz bu grubu çok önemsiyoruz. Murat Erdoğan Hocamla birlikte yaptığımız elit diyalog çalışmasında bu grupla anketler yaptık, onların tutumlarını inceledik çünkü hem kendi komitelerine rol model olabileceklerini düşünüyoruz hem de yerli halkla köprü kurma özelliklerini önemsiyoruz. Bize de güzel örnek oluyorlar yani kamuoyuna da sokaktaki dilenciden farklı Suriyeliler olabileceğini gösteriyorlar.

“Neden daha fazla Suriyeli okulaşmıyor?” sorusuna Şanlıurfa’da yaptığım bir odak grubunun katılımcısının cevabı “çocuk işçiliği”ydi. Buradan da istihdam ile eğitime erişim arasındaki kuvvetli ilişkiyi görüyoruz aslında. Bu katılımcının sözleriyle babaların iyi ve kayıtlı işleri olsa, asgari ücret bile alsalar çocuklar işe gitmek zorunda kalmaz, o zaman okula da giderler, üniversiteye de giderler. Aslında hepimizin de farkında olduğu bir gerçek.

Şimdi, az önce travmalardan bahsetmiştim. Yaklaşık 800 Suriyeli üniversite öğrencisiyle bir anket yaptık, bu ikinci anketimizi de 2018 yılı sonunda bitirdik, sahasında. Bu anket, özellikle bütün Türkiye’den temsiliyeti yüksek bir örneklemde ve yaptığımız çalışmada travma deneyimlerinin sıklığını gördük. Her bir farklı travma kalemi için, görüyorsunuz, çok yüksek oranda Suriyeli üniversite öğrencilerinin bu konuda deneyimi var, yakının kaybı, arkadaşının, akrabasının kaybı çok çok yüksek. Çoğunluğu eğitimini durdurmak zorunda kalmış, birdenbire gelir kaybı yaşamış, ailesi dağılmış, yaşadığı yerden ayrılmak durumunda kalmış. 476’sı 757 kişinin psikolojik travma yaşadığını söylüyor ki bu, Suriyeliler için kabul edilmesi kolay bir şey değil yani kimse psikolojisinin bozulduğunu kabul etmek istemiyor “Yok, ben iyiyim.” demek istiyor ama bakın, kaç sene geçmiş olmasına rağmen, burada olmasına rağmen çoğu hâlâ bunun etkisini hissediyor. Üniversite öğrencilerine göre...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Onların neden burada olduklarına dair mi yani...

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Bunların ne gibi travmalar yaşadıklarına dair bir soru sorduk.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Suriye’de mi?

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Suriye’de, gelmeden önce veya gelme süreçlerinde.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Peki, geldikten sonra bu artması ve azalması ne olmuş baktınız mı?

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Şöyle: Ne gibi problemlerle karşı karşıya kaldıklarına baktık geldikten sonra. Tabii, kurumlara yönelik güvenlerini sorduk. Oralardan da yakalanabilir bir cevap olabilir ama bir sonraki şeyde biraz daha derinlemesine sorabiliriz bunları.

Bu üniversite öğrencilerine göre en önemli problemler, çalışma koşulları ve eğitim. Tabii takdir edersiniz ki barınma, sağlık, gıda gibi sorunları biraz daha aşmış bireyler bunlar. O yüzden onlar için çalışma koşulları ve eğitim birincil örnek olarak karşımıza çıkıyor. Hâlâ iletişimin ve dilin önemli bir sorun olduğunu görüyoruz.

Şimdi, hem onların görüşleri üzerinden hem de biraz makro veriler üzerinden eğitmeden biraz iktisadi uyuma kaymak istiyorum. Burada ikiye ayırmakta fayda var, bir, kayıtlı çalışanlar, bir de genel olarak çalışanlar diye. Suriyelilerin tamamından alınan örneklerle yapılan çalışmalarımızla yaklaşık 1 milyon-1 milyon 200 bin arası Suriyelinin çalıştığını biz tahmin ediyoruz. Dolayısıyla bu, yetişkin nüfusun çok ciddi bir kısmının, büyük bir kısmının çalıştığını gözler önüne seriyor. Ancak bunun çok düşük bir kısmı çalışma izniyle çalışıyor. Şu andaki çalışma izinlerinin, en son, zannediyorum Süleyman Bey'in demecinde 80 bin olduğunu duymuştum. 2017'den 2018'e bu büyük bir yükseliş ama şunun göz önünde bulundurulması gerekiyor: Bu 80 binin tamamı geçici koruma altındaki Suriyeliler değil, bir kısmı da ikametle burada bulunanlar. Tahmin ediyorum ki yine bir 40 bin civarında geçici koruma altındaki Suriyelilerin çalışma izinleri...

BAŞKAN – Kaç kişi?

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – 30-40 bin civarında olduğunu tahmin ediyorum.

BAŞKAN – Tam sayı 105 bin.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – 105 bine mi çıktı?

BAŞKAN – 105 bin tam sayı. 30 bini ikamet ediyor, 70-78 bin civarında da geçici koruma altındaki Suriyeliler var.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım, hemen güncelliyoruz, çok sevindim. O da aslında bir iyi uygulama örneği, bir sonra bahsedeceğim...

BAŞKAN – Evet, güncelleyin, 70 bin civarında.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Çok sevindirici.

KİGEP diye bir proje uygulandı ILO ve SGK iş birliğiyle; Kayıtlı İstihdama Geçiş Programı. İstanbul, Adana, Bursa, Hatay ve Konya. Hatta bu İstanbul'da kayıtların durdurulması ve İstanbul'da kayıtlı olmayanların ya istihdama kayıtlı olmaları veya hatta da kayıtlı oldukları illere dönmeleri uygulamasıyla birlikte bu da uygulandı. İşletmelerin yeni istihdam ettiği her bir Suriyeli çalışan için çalışma izni ödemeleri ve sigorta primlerinin yaklaşık tutarları en fazla altı ay boyunca geri ödeme usulüyle teşvik edilecek ve her bir Suriyeli için aynı teşvik bir Türk vatandaşı için de kullanılacak şekildeydi. Şimdi, bu çok önemli bir örnek ve İstanbul'da benim en son baktığım rakamlarda çok ciddi bir artışa yol açtı bu. Tabii genişletilmesi çok önemli, başka şehirlerde de genişletilmesi önemli. Bunun gibi başka kayıt altına alma süreçleri de var. Mahir Eller Projesi gibi, daha küçük ölçekte Kızılay ortaklığında farklı sivil toplum kuruluşlarının yürüttüğü projeler de var. Kuaförlük olabiliyor bu bazen, açıcılık eğitimleri oluyor vesaire. Yalnız, buralarda dikkat edilmesi gereken bir husus da şu: Bu projeler içlerinde barındırdıkları teşvikler veya uluslararası kurumların sunduğu kaynaklar sayesinde belli çalışma izni ödemeleri veya sigorta primlerinden muafiyetler sağlıyor ancak ne yazık ki bazı projelerde gördüğümüz bu muafiyetlerin bittiği noktada -yani diyelim ki üç aylık bir sigorta primi ödemesi yapıyor bir şirkete, bunun bittiği noktada- şirket veya hatta da kuruluş Suriyeliye diyor ki: "Tamam, şimdi ben seni 500 liraya kayıtsız olarak tekrar işe alırım yoksa ben seni bu şekilde devam ettiremem." Bu çok önemli bir nokta ve bunun önüne geçmenin en temel yöntemi tabii ki denetlemelerin artırılması, bunun olmadığı noktada, Suriyeliler haklarının farkında olsa da bunun sürdürülebilmesi kolay değil. Aynı zamanda burada ciddi bir yük var her kim ödüyorsa bu teşvikleri ve sonrasında bir amaca hizmet etsin diye ödeniyor bunlar, bunun yerine ulaşmadığını görüyoruz bazı durumlarda, tamamına mal etmek doğru değil. Bu sistemin yani kayıt içine almanın başka iki ayrı faydası, bir, bu geliri vergilendirmek;

ikincisi, Suriyelilerin aldığı sosyal birtakım yardımları artık almamalarını sağlamak, bu anlamda da maliyeti düşürmek. Bunun da önünde bir engel olarak istihdama kayıtlı katılım çok büyük bir sıkıntı alanı.

Bir başka iyi uygulama örneği olarak TEPAV'ın bu Suriyeli girişimcilerle yapılan araştırmasından kısaca bahsedeyim. Genel olarak, her ne kadar kayıt altına alınma, istihdam süreçleriyle ilgili mevzuat zaman zaman veyahut da firmaların istekliliği veyahut da bazen Suriyelilerin istekliliği sıkıntı yaratsa da Türkiye'de şirket kurma mevzuatı çok daha kolay bu anlamda ve şu anda yaklaşık 15.159 şirketin olduğu en son... Doğru mudur rakam?

TOBB AB DAİRE BAŞKANI MUSTAFA BAYBURTLU – Doğrudur.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN –Suriyelilerin ortak olduğu veya sahip olduğu tespit edilmiş durumda. TEPAV'ın bu şirketlerden alınan örneklemle yapılan çalışmasında ortalama çalışan sayısının bu şirketlerde 7,3 olduğu, ağırlıklı olarak Suriyeliler olduğu tespit ediliyor. Toplam çalışan sayısı 44 bin ve aileleriyle birlikte bu şirketlerden gelir anlamında toplamda faydalanıcı birey sayısı 250 bin.

BAŞKAN – Burada bir yanlışlık var ama Hocam. 15 bin işletme, ortalama 7 ise 100 bin çalışanın olması gerekiyor.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Şöyle: Zannediyorum, alınan örneklem bu oranda. Bir kısmı çok küçük, işlevsiz, zannediyorum bir işlevi...

BAŞKAN – 44 bin Suriyeli çalışan olmasın?

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – 44 bin Suriyeli, tabii.

BAŞKAN – Toplam çalışan sayısı...

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Bir kısmı da Türk, doğru söylüyorsunuz.

BAŞKAN – Tamam, oldu şimdi, o zaman olur.

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) – Yani yarıdan fazlası Türk.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Ona biraz daha yakından bakmak lazım. Bir kısmı için Türk çalışanlar da var Suriyeli işletmelerde çünkü zaten Suriyeli-Türk ortak işletmeler bunlar, onu vurgulamak lazım.

BAŞKAN – TOBB'dan bu sayıları bekliyoruz, istatistikleri bekliyoruz.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Tabii.

TOBB AB DAİRE BAŞKANI MUSTAFA BAYBURTLU – Efendim, bunlar Suriyeli ortaklı şirketler yani burada tamamı Suriye sermayeli değil.

Şunu da söyleyeyim: Biz, Aralık 2017'den beri aylık bazda TEPAV ile TOBB bunları yayımlıyoruz. Her ay bu konuda bülten yayımlıyoruz, bunları paylaşmaktan mutlu oluruz efendim.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Bu bahsettiğim çalışma da bir başka uluslararası kuruluşla ortaklaşa gerçekleştirilen EBRD çalışması. Bu, Suriyeli şirketlere özel yapılan bir anket çalışması, hatta

Türk firmalarla da yapılıyor bir karşılaştırma sağlasın diye. Örneğin, Suriyeli şirket sahiplerinin -bu illerden örneklem alındığında- Türk şirket sahiplerinden daha eğitimli ve daha ihracat odaklı oldukları görülüyor, bunlar da tabii sevindirici veriler.

Tahmini faydalanıcı birey sayısının da yüksek olması güzel ancak bu toplam çalışan 44 bin tahmini, bunların tamamı kayıtlı değil kesinlikle. Bunu da belirtiyim. Bunlar anket üzerinden alınan veriler yani Suriyeli ortaklı firmalarla yapılan anket üzerinden alınan veriler. Elbette bunların kayıt altına alınması hepimizin dileği.

Üniversite öğrencilerine baktığımızda, kendilerini finanse etmek için çalışıp çalışmadıklarını sordüğümüzda, yine yaklaşık yarıya yakın kısmının çalıştığını görüyoruz ki şunun altını çizmek isterim: Öğrencilerin beşte 1'i gibi bir oran bizim örneklemimizde, biz bu anketi yaptığımız zaman, Yurt Dışı Türkler veya SPARK bursları gibi farklı burs kaynaklarından burs alıyorlardı yani dörtte 1'i, beşte 1'i arasının burs aldığını düşünün, dolayısıyla, geri kalan kısmının aslında çok büyük bir kısmı part-time veya full-time çalışıyor. Bu, yerli halkla kıyaslandığında yüksek bir oran. Bir sonraki slaytta görüyoruz: “Mezun olduğunda iş bulacağımızı düşünüyor musunuz?” Tabii, bunu da yerli halkla kıyaslamak lazım, biz de çok ümitli değiliz üniversite öğrencilerimizden gördüğümüz kadarıyla ama çok büyük bir kısmı net bir şekilde iş bulamayacağını düşünüyor, yüzde 60'a yakın kısmı da hiç emin değil nasıl bir iş bulacağından.

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) - Şöyle bir parantez açabilir miyiz: Suriyeli üniversitelerin sayısı ne kadar?

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Suriyeli üniversite öğrencilerinin sayısı yaklaşık 27 bin şu anda. Bunların çoğunluğu bölge üniversitelerinde ancak İstanbul'da çok büyük bir sayı var, bir de Karabük Üniversitesi bu konuda çok öncü bir üniversite, kendini uluslararasılaşmaya adanmış bir üniversite, sadece Suriyeliler değil, diğer uluslararası öğrenciler açısından da “yabancı” kelimesini kesinlikle kullanmadıklarını rektörümüz belirtiyor “uluslararası öğrenciler” diyor. Onda da bayağı yüksekler.

Bu, üniversitelerin kendilerinin otonom olarak belirledikleri kotalarla biraz ilişkili. Bu üniversitemiz yüksek kotalarla yüksek sayıda üniversite öğrencisi almayı tercih ediyor. Uluslararası öğrenciler biraz daha yüksek bir harç ödemesi yapıyor hatta bunun ne olacağını da üniversite kendisi belirliyor ancak bildiğiniz gibi Suriyeli üniversite öğrencilerine harçlar konusunda Bakanlar Kurulu kararıyla her sene muafiyet veriliyor. Dolayısıyla, ücretsiz bir üniversiteye erişimleri var. Bunun tek istisnası TÖMER kursları. Suriyeli üniversite öğrencilerinin Türkçelerinin seviyesinin belli bir noktada olması için üniversite bünyelerinde açılan TÖMER kurslarına katılmaları gerekiyor ve burada bir muafiyetleri olmadığı için o okul ücretini ödemeleri veyahut da bir burs almaları gerekiyor. En büyük sıkıntının, handikabın, darboğazın burada olduğunu görüyoruz biz, bunu aştıktan sonra biraz daha kolaylaşıyor. O yüzden, son dönemde sadece TÖMER'i kapsayan birtakım burslar da verilmeye başlandı. Bunların da yaygınlaşması büyük önem taşıyor ama liseden beslenen artıkça bunun ortadan kalkacağını düşünüyoruz çünkü artık çocuklar daha fazla Türkçe bilerek bu noktaya gelecekler.

Şimdi, yavaş yavaş sosyal uyum konusuna biraz geçmek istiyorum. Evet, şimdiye kadar çok büyük çatışmalar görmedik yerli halkla Suriyeli halk arasında ama hepimiz biliyoruz ki, bu, hiçbir problem olmadığı anlamına gelmiyor. Özellikle son yıllarda konunun gerek siyasallaşması gerekse reel anlamda rekabetin de artması sebebiyle bu bahsettiğimiz iş alanlarında ya da böyle bir algının olması sebebiyle tutumların olumsuzla döndüğünü görüyoruz. Biz, bunu Türk halkıyla yaptığımız kamuoyu anketlerinde de görüyoruz, gitgide Suriyelilere yönelik tutumun negatife döndüğünü görmekteyiz, özellikle pek çok olayda da aslında bunu görüyoruz. Adana'daki taciz olayı ilk olduğunda sınıfta öğrenciler bana söyledi

“O Türktür.” dedim. “Hocam, nereden biliyorsunuz? Siz de bu Suriyelilerle çalışa çalışa böyle taraflı bakmaya başladınız.” dediler. “Görürsünüz.” dedim. Bu, siyaset psikolojisinin en temel alanlarından, sosyal psikolojinin “ön yargı” konusunun başlığıdır, ilk akla gelen, günah keçisi her zaman azınlıkta olan toplumdur. Avrupa’da da, Almanya’da da ilk akla gelen Türklerdir, Fransa’da Cezayirli’lerdir, Amerika’da siyahilerdir. Bu, aslında bu yaygın ön yargıyı gösteriyor; ki, nitekim -neyse ki Allah utandırmadı- hakikaten bir Türk vatandaşı çıktı buradaki tacizci ama burada bu kadar aklımızda yakın bir şeyin olması bile aslında bu alandaki tutumların negatifliğini bize gösteriyor.

Suriyeli sığınmacılar açısından baktığımızda, genel olarak özellikle Türkiye’deki ekonomik ve siyasi beklentilerin yüksek olduğunu görüyoruz. Kişisel iş durumları, genel olarak hayatlarına dair beklentiler yüksek ancak Suriye’deki siyasi durum ve ekonomik durum konusunda o kadar da yüksek bir beklenti olmadığını görüyoruz.

Arzu ederseniz, ayrıntılı olarak konuşabileceğimiz bir diğer nokta geri dönme eğilimleri. Bu konunun çok fazla şey yapılmasından biz çok hoşlanmıyoruz çünkü geri dönme konuştuğumuz zaman halkta böyle bir beklenti oluşuyor, biz, bunun tam anlamıyla beklenen oranlarda kesinlikle gerçekleşmeyeceğini düşündüğümüz için biraz halkı infiale sürükleyebilecek sonuçları olabileceğini düşünüyoruz ancak yine de belirtmek gerekirse burada iki anketi karşılaştırdık, iki yıl var bunların arasında. Sizin de göreceğiniz gibi “Kesinlikle dönmek isterim, Suriye’de savaş biterse istediğim rejim olmasa da dönerim.” diyenler yüzde 9’dan yüzde 5’e inmiş. “Hiçbir koşulda geri dönmem.” diyenler yüzde 26’dan yüzde 33’e çıkmış. “Suriye’de savaş devam etse de dönerim.” diyenler yüzde 11’den yüzde 5’e düşmüş. Dolayısıyla genel bir dönüş konusunda herkes “Dönerim.” diyor ama “Hangi koşullarda dönersin.” diye sorduğumuzda, gördüğünüz gibi, ancak hayalindeki rejim olursa döneceğini söylüyor. Herkesin de hayalinin farklı olduğunu göz önüne alırsak bunun çok da gerçekçi bir hedef olmadığını karşımıza çıkıyor.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Yani dönmeye niyetleri yok gibi.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN - Her geçen sene daha da azalıyor bu. Dokuzuncu senesine girdik krizin. Dünyadaki bütün örneklerden görüyoruz ki biz, beşinci yılı aştıktan sonra dönme eğilimleri çok ciddi bir düşüşe...

BAŞKAN – Kalıcılık eğilimleri artıyor.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Kalıcılık eğilimleri artıyor. O yüzden biraz daha tartışılması gereken konunun...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – “Geçen seneye göre arttı.” diyorsunuz.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Dönmek isteyenlerin sayısı azaldı geçen seneye göre.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Azaldı.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Aynen, kesinlikle.

Kalıcılık kesinlikle arttı. Bu hem genel yaptığımız kamuoyu anketlerinde de böyle görünüyor, zannediyorum sizin anketlerinizde de benzer... TEPAV’ın işverenlerle yaptığı anketlerde zaten geri dönmek isteyen çok az çünkü işini gücünü burada kurmuş. Dolayısıyla bu konuda geliştirilen politikalarda mutlaka bunun göz önünde olması lazım.

Statü tercihi burada yine önemli bir nokta, bu bahsettiğimiz hukuki çerçevede belki vurgulanması önemli. Bu, üniversite öğrencileriyle yaptığımız çalışma. Biz, onlara T.C. vatandaşlığını sorduk, oturma iznini sorduk, çifte vatandaşlığı sorduk ve çalışma iznini sorduk. Buradaki çalışma izni bizim farazi yarattığımız bir kategoriydi. Bu, böyle Amerika'daki yeşil kart, bizde tam uygulanmayan turkuaz kart gibi bir şeydi. "Böyle bir şeyi ister misiniz?" diye, gördüğünüz gibi neredeyse çifte vatandaşlık kadar -ikinci dalgada hatta daha fazla, 2017'de daha fazla, aşağı yukarı aynı- tercih edilen bir statü olarak görüyoruz bunu ve genel olarak yaptığımız sunumlarda da bunun önemli bir opsiyon olarak değerlendirilmesini öneriyoruz çünkü vatandaşlık süreci yerli halkta çok ciddi adaletsizlik duygularına yol açan bir süreç. Doğru ya da yanlış, tabii ki tartışılır ama buradaki çalışma izni yaygın bir çalışma izni yani iş verenin başvurusuyla değil, size verilen bir kartla artık çalışma hakkına sahip olmanız aslında... Dolayısıyla bunun aynı oranda tercih edildiğini ve biraz daha az tansiyon yaratacak bir konu olduğunu düşünüyoruz biz.

Bir sonraki slayt güvenle ilgili, olumlu bir slayt, biraz da sevinelim. Burada Türk kurumlarına güvenin genel olarak birinci ve ikinci dalga arasında artışta olduğunu görüyoruz. Özellikle, Göç İdaresine, okudukları üniversiteye, Türkiye'deki STK'lere güvenin üniversite öğrencilerinde gitgide arttığını görmekteyiz. Bu yine genel kamuoyunda da görmekte olduğumuz bir trend. Bizler için uyum anlamında bu çok önemli. Yerli halka mesafe kadar o ülkenin kurumlarına duyulan güven de çok önemli çünkü o bir sıkıntıya uğradığında kriminaliteye kadar varacak sonuçları olabilir bunun. Polise, adalete güven çok büyük önem taşıyor bu bağlamda.

Son olarak artık sosyal mesafeye gelebiliriz. Bu, yerli halka da sorduğumuz bir soru. Yerli halktan çok daha negatif cevaplar alıyoruz Suriyelilere yönelik sosyal mesafeye. "Komşu olmak, okul arkadaşı olmak yerli halktan biriyle..." diye Suriyelilere sorduk. "Bir işte beraber çalışmak ister misiniz bir Türk'le? İş ortağı olmak ister misiniz? Yakın arkadaş olmak ister misiniz? Ev arkadaşı olmak, sevgili olmak, evlenmek..." Beklenildiği üzere, evlenmek, sevgili olmak vesaire bunlar çok daha yakın temas gerektirdiği için daha az tercih edilen, daha yüksek mesafe olan süreçler ancak yine birinci dalgaya göre kırmızıyla belirtilen ikinci dalga anketimizde bu mesafenin azaldığını görmekteyiz. Bu da sevindirici bir sonuç. İş ortağı olmak bizi çok şaşırtıyor her seferinde "Niye bu kadar direnç var?" diye. Bunu Suriyelilere sorduğumuzda, genelde Suriyelilerin ilk geldiğinde Türkiyeli iş adamlarıyla yaşadığı olumsuz tecrübelerle dayandırdıklarını görüyoruz. O yüzden orada bir direnç olduğunu görmekteyiz. Yani yakın arkadaş olmaya bile çok daha sıcak bakıyorlar iş ortağı olmaktansa. O şaşırtıcı. Yalnız, bu sosyal mesafede vurgulamak istediğim bir başka nokta, verilen hizmetlerin bu gibi şeyleri nasıl etkilediği yani ön yargıyı, mesafeyi nasıl etkilediği. Şimdi, burada şöyle bir şey duyduk, gördük: Bir, az önce sormuştuk "Çalışıyorlar mı?" diye. Çalışanların kendilerini Türk halkına çok daha yakın hissettiğini gördük. Bu anlamda, istihdama uyumun gerçek anlamda bir sosyal uyum sonucunu da barındırdığını görmekteyiz. Erkeklerin kadınlara göre daha yakın olduğunu gördük ancak şaşırtıcı bir şekilde bu örneklemimiz içerisinde vatandaş olmuş Suriyeli üniversite öğrencileri de vardı. Vatandaş olmuş Suriyeli üniversite öğrencilerinin çok daha yüksek mesafesi olduğunu, çok daha mesafeli durduklarını gördük Türk halkına ve yine burs alan üniversite öğrencilerinin çok daha mesafeli olduğunu gördük. Şimdi, bu bizi şaşırttı, dedik ki: "İyilikten maraz mı doğuyor, ne oluyor? Bunlardan daha çok faydalananlar niçin daha mesafeli?" Yine bunun üzerine kalitatif mülakatlar yaptığımızda gördük ki çoğu zaman yine sosyal uyumla çatışan bir konu bu. Vatandaş olduklarını söylediğinde ya da burs aldıklarını Türk arkadaşlarıyla paylaştıklarında çok ciddi bir reaksiyonla karşılaşıyorlar. Bu, onları karşı tarafa küstürüyor. Dolayısıyla ya saklamak zorunda kalıyorlar ya da bu sürtüşmeyi yaşamak zorunda kalıyor. Bu da onları bayağı olumsuz yönde etkiliyor. Demek ki bu da gösteriyor ki bu gibi konuların çok daha iyi anlatılması gerekiyor halka. Bu anlatılmaması durumu hem yerli halkı zorluyor hem de Suriyeli sığınmacıları zorlayan bir konu hâline geliyor.

Yine pozitif notu sona yaklaşırken belirtmek adına... Az önce belirtmişim çocukların bir festivale katıldığını. Bu festivale katılan hem yerli halktan çocuklara yani Türk çocuklarına hem Suriyeli çocuklarına baktığımızda sadece bu festivalde işte bir iki çalıştayda beraber resim yapmanın, kurabiye yapmanın, kendi sorunlarını konuştukları sadece bir günlük bir etkinliğin bile onların ön yargı oranlarında, sosyal mesafelerinde çok ciddi bir düşüşe yol açtığını gördük. Bu da bu anlamda yapılan çalışmaların ne kadar aslında faydalı ve sonuç verir nitelikte olduğunu gösteriyor.

Bundan da zaten bahsettim. Bu bağlamda yerli halkın tutumları noktasında ciddi bir sıkıntımız var.

Burada eminim hepimizin duyduğu, “Suriyeliler kayıtlı mı, kayıtsız mı?” “Suriyelilerin hepsi sosyal yardımla yaşıyor, asalak gibi yaşıyor.” ön yargısı, “Suriyeliler suça karışıyor.” “Avrupa Birliği hiç yardım etmiyor.” gibi konular. Bunlar hakikaten Türk kamuoyuyla net ve doğru bir şekilde paylaşılması gereken konular. Bunları “teyit.org” sitesinden de görebiliyoruz ama daha doğru bir şekilde paylaşılması önemli. Bu bağlamda yine bir iyi uygulama örneği, Göç İdaresinin artık toplantıları var. Farklı şehirlerde uyum toplantıları yapıp bunları daha net anlatmaya gayret ediyor ancak kamuoyuyla pek çok bilginin paylaşılması bile bunu rahatlatıcı unsurlar olacaktır diye düşünüyorum. Örneğin, az önce bahsettiğimiz “Suriyelilerin ne gibi vasıfları vardır, hangi şehirlerde ne gibi mesleki yeterlilikleri vardır?” konusu aslında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün topladığı 99 kriterli kayıt bilgisinde mevcut ancak bu bilgiye siz erişebilirsiniz, biz şu anda erişemiyoruz. Bu bilginin daha iyi işlenmesi, bu bilgilerdeki kişisel verilerin ayırt edilerek hem araştırma kuruluşlarıyla hem üniversitelerle hem Meclisle daha şeffaf bir şekilde kişisel verilerden arındırılarak daha toplu analizlerinin çok büyük önem taşıdığını düşünüyoruz. Doğru bir strateji geliştirilebilmesi için bunların paylaşılması elzem.

Bu da genel olarak benim farklı uyum alanlarındaki değerlendirmelerim. Aslında biz her sene değerlendirildik 2016’ya, 2017’ye kadar bunlarda “MIPEX” diye bir Avrupa Birliği endeksi tarafından. Son dönemde yapmıyorlar, ben de bizim için yaptım çünkü aslında daha da yükseldi puanlarımız ben yapınca eksperlerden. Burada da görüldüğü gibi en kırmızı sıkıntılı alanlarımız. İşte konunun sosyokültürel anlamda iyi anlatılması, kamu diplomasisi alanı ve istihdam piyasasına hızlı erişim, özel sektör iş alanlarına erişim konuları olarak karşımıza çıkmakta.

Sabrınız için çok teşekkür ediyorum.

Biz, mesleki deformasyon, böyle şeye geçince hemen başlıyoruz anlatmaya ders gibi. Umarım, konu dışına çok çıkmamışımdır.

Sorularınızı da memnuniyetle cevaplamaya hazırım.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz Hocam, sağ olun.

Arkadaşlar, sorularınız varsa...

Buyurun.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Elinize sağlık, tüm sunumcuların çalışmaları çok değerli.

Tabii, bu belki sürekli yapılması gereken anket, araştırmalar, yıllar içinde nasıl değişiyor. Sizin genel gözleminiz ne oluyor? Mesela, o uyum anketinde bir yerde çok iyi bir uyum varken bir yerde oldukça kötü bir uyum var. Bunu bilimsel standartlara göre değerlendirdiğimizde uyum ne durumda ve Suriyelilerin Türkiye’ye uyumu veyahut da Türkiye’nin Suriyelilere uyumu noktasındaki sizin son kanaatiniz ne oldu?

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Çok önemli bir soru bu, çok teşekkür ederim.

Şimdi, kime sorduğunuza göre değişiyor bu. Yerli halka sorduğumuzda Suriyelilerin hiç iyi uyum sağlamadığını düşünüyorlar, Suriyelilere sorduğumuzda da kendilerinin çok iyi uyum sağladıklarını düşünüyorlar. Aslında objektif kriterlere baktığımızda, gerek eğitime erişimlerinin artması, sağlık hizmetlerine erişimlerinin hep zaten yüksek seviyede devam etmesi, birtakım siyasal haklara kavuşmaları, dernek kurabilmeleri vesaire gibi alanlarda aslında yüksek uyum sergiliyorlar ancak bu iktisadi alandaki sıkıntı gerçekten diğer bölgeleri de çok etkileyen bir durum çünkü şimdi, Almanya’da Türk’ten döner alan bir kişinin Türklere yönelik ön yargısı azalmaz ya da onları daha değerli görmez ama bir Türk’le beraber okuyan, bir Türk’le beraber çalışan, aynı seviyede yüksek temas kurabilen bir bireyin çok değişir algıları. Dolayısıyla bu beraber çalışmama konusu sosyal uyuma da engel ve yine, daha iyi anlatılmaması konusu yani kamuoyunun negatife dönmesi bizim için, uyum için çok önemli bir olumsuzluk çünkü bu, beraberinde ayrımcılığın artmasını getirebilir. Böyle bir durumda da siz ne kadar bazı şeyleri, hizmetleri sunarsanız sunun, bu deneyim kurumlara güvensizliğe de sebep olur.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Olabilecek uyumu da azaltır.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Aynen öyle, kesinlikle. Yani o engelin aşılması gerekiyor. Şu andaki en büyük sıkıntıyı ben istihdam ve sosyal uyum olarak görmekteyim eskiye göre çünkü yeterince ilerleme sağlanamayan alanlar bunlar, biraz şeyler.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Orada da parlak bir tablo yok.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Son dönemde istihdamdaki kayıt altına alınma oldukça yükseldi ama yine de tabii, arzu edilenin altında kaldı.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Teşekkürler.

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) – Başkanım, ben de bir iki şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) – Çok teşekkür ederim.

Öncelikle teşekkür ediyorum gerçekten, vekillik öncesinde de çalıştığım bir alan olduğu için çok hassas olduğum, duyarlı olduğum bir alan. Böylesine kapsamlı, böyle güvenli kurumlardan da yapılmış olması ve sürekliliğin de arz etmiş olması beni çok mutlu etti.

Şimdi, tabii, bu yaşadığımız sosyal uyum, vesaire sıkıntılarda bir milletvekili olarak, bu vatanın bir evladı olarak gördüğümde, o kadar çok yanlış bilgilerle donatılmış ki insanlar yani bu konunun çok siyasallaşması, bunu bir siyasi ranta çevirme isteği maalesef körüklenmiş.

Geçtiğimiz hafta Amerika’da Birleşmiş Milletlerde çocuk haklarıyla ilgili bir oturuma katıldığım, orada sivil toplum örgütleriyle bir araya geldiğimde sanki Türkiye’deki bir sivil toplum örgütüyle ya da Türkiye’de bir vatandaşla yaptığım bir toplantıda hissettim. Aynı cümleler, aynı sorular, aynı örneklemeler orada da karşımıza çıktı. Şimdi, bu noktada, biz mümkün olduğunca en üst düzeyden, kurumlar noktasından, milletvekili olarak, komisyon başkanları olarak her platformda ifade ettiğimiz hâlde, bir bakıyorsunuz ki sosyal medya üzerinden, gerçekten, çok acımasızca bilgi kirliliği pompalanıyor. İnsanlar da, psikoloji, biliyorsunuz, olumsuz olana çok daha kolay inanıyor. Şimdi, bu noktada ne yapmak gerekir? Şimdi, orada bir örnek vardı, onu da söyleyeyim. Atatürk’le ilgili bir derneğin, Türk Kadınları Derneğinin yönetiminde bir hanımefendi anlattı, Hataylıymış, oradaki öğrencilerin de sosyal sorumluluk projeleri yapmaları gerekiyormuş. Bu kapsamda, Hatay’a, ailesini ziyarete geldiğinde oradaki Suriyelilerin bulunduğu bir kampa götürmüş çocuğunu ve “Ondan sonra, o kampa gittikten sonra çocuğumun ve benim algım değişti.” diyor ama hâlâ yanlış bilgiler var.

Mesela, markete gitmiş, markette alışveriş yapan bir Suriyeli görmüş “Devlet maaş ödüyor, bak, burada rahatlıkla keyfine bakarak, yatarak geçiniyor.” algısını, onu, bilgiyi de verince soru işaretleri kafasından biraz biraz gitmeye başladı.

Ben şimdi sizin bir akademisyen olarak, bu alanda emek vermiş bir kişi olarak biz ne yapmalıydık ya da ne yapmalıyız bu doğruları anlatabilmek için, nasıl bir yol ve yöntem izlemeliyiz? Bu, gerçekten, nefret suçlarının Türkiye’de, bizim genetiğimizde, tarihimizde olmayan bir şeyin filizlenmiş olma ihtimali bile beni çok huzursuz ediyor ve her bir kişinin de bu konuda bir sorumluluğu olduğunu düşünüyorum, her vicdan sahibi insanın ki herkesin vicdanı var eminim. Bu noktada ne yapmalıyız, sizin görüşleriniz, önerileriniz nedir? Bu kadar çalışma ortamında olduğunuz için bir yol haritası, bir örneklem, ne söyleyebilirsiniz? Ben heyecanla bekliyorum sizin görüşlerinizi.

Teşekkür ediyorum.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Şimdi, aslında biraz ikiye bölmek gerekiyor en başta bu olumsuz tutumların sebebini iyi anlayabilmek adına. Bunların bir kısmı gerçekten reel çatışmalardan ortaya çıkıyor. Ne gibi reel çatışmalar? İşte, kamu kaynaklarını ortak kullanmaktan, hastanede daha fazla sıra beklemek, parklarda –sayın vekilimiz de bahsetti- daha fazla Suriyelinin olması, ortak kamusal alanları paylaşmak veyahut da okullardaki öğrenci sayısının artması, sınıflardaki sayıların artması ve özellikle kayıtsız istihdam sebebiyle ücretlerin düşmesi ve artık bu ücrete yerli halkın çalışmak istememesi ve bundan da zarar görmesi. Bunlar reel çatışmalar ve bunların sebeplerini doğru tespit edip bunlara yönelik mutlaka politikalar uygulanmalı ve neden uygulandığı çok iyi anlatılmalı.

Ancak bir başka nokta, yine bu insanların savaştan kaçan sığınmacı statüsünde insanlar olduğu. Bu da kanımca baştan beri çok iyi anlatılmayan bir konu. Dolayısıyla da olayın insani boyutunun bir eksiklik arz ettiğini düşünüyorum. Yani elbette ki ev sahipliği, ensarlık, bunlar çok önemli kavramlar ama bir yere kadar getirebiliyor bunlar bizi. Biraz daha bunu mesela insanların yaşadıkları travmaları anlattığımızda bütün çehrenin değiştiğini görüyoruz. Bir Suriyeli kadının 5 çocuğuyla ilk defa çalışmak zorunda kaldığını, bir fırında günde 25 liraya, 20 liraya Urfa’da çalıştığını öğrenmişim 2015’te gittiğimde, evinden çıkarken bana dedi ki: “Başak Hocam, yan komşuma da uğrayacak mısın, Suriyeli komşuma?” dedi. “Bilmiyorum, belki uğrarım.” dedim. “Aman ha, sakın ha bahsetme ona nerede çalıştığımdan. Onun da çocukları aç, gider benim çalıştığım yere 15 liraya günlük çalışmayı teklif eder.” dedi. Yani kendi içlerinde de evet, kenetli olabilirler bazı zamanlarda ama bazı zamanlarda çok ciddi rekabet içerisindeler, dibe doğru bir yarış da var bir yandan. Şimdi, reel sebepleri doğru tespit etmek ve kayıt dışılığı azaltmak bence burada çok büyük önem arz ediyor.

Diğeri, tabii ki, eğitimde artan yükü, belediyelerin artan yükünü kompanse etmek. Bugün yerel yönetimlerin en büyük sıkıntısı İller Bankasından Türk vatandaşları oranında fon alabilmeleri. Oysaki Kilis’te biliyoruz, Türk vatandaşı kadar Suriyeli var, topladığı çöp sayısı 2 katı. Yani çöp en basit hizmeti, çok daha fazla hizmet veriyor Kilis Belediyesi elbette. Bu yüklerin hafifletilmesi ve insanların gözünün görmemesi çok önemli. Bu böyle çok, o kadar doğal ki, bunu böyle “Ay, ne kadar kötü bir şey.” olarak da görmemek lazım. Bugün İngiltere’de bir kasabaya 10 mülteci yeniden yerleştirme kapsamında geldiğinde gece yerleştiriliyor eve, kimsenin gözü görmeden. Yani bunlar önemli çünkü insanların tepkileri çok doğal. Bu tepkileri de hafifletmek bizim işimiz.

Elbette, bir diğer nokta, bunun reel çatışma olmayan, abartılan kısmı, ön yargı olan kısmı da ancak birlikte yaşama ve paralel toplumlar olarak değil, birlikte bir şeye ulaşarak, erişerek ortadan kalkabilecek bir şey. Burada, tabii, medyanın da dili çok önemli ve hiç de olumlu bir dille karşı karşıya değiliz biz. Siyasetten çok çok daha negatif yani daha olay siyasallaşmadan önce medyada biz çok negatif şeyleri görüyorduk. Bizim çok önemseydiğimiz bir şey insan yüzü, insani yönü konunun ve hep

çok az sayıda gerçek bir insan yüzü, gerçek bir insan hikâyesi anlatılarak konunun anlatılması yani insanileştirilmesi konunun çok az gördüğümüz bir şey. Genelde makro ölçekli sayılar, bu sayıların sonuçları ama biz hiç insan görmüyoruz. Şimdi ben size bir sürü şey anlattım ama bir de insanlar var bunun arkasında, her bir rakam bir insan aslında. Bu anlamda biraz daha bizlerin de bilgi paylaşması, o insanların hikâyelerini belki sizlerin de anlatması bence çok önemli olacaktır çünkü çok şey değiştiriyor. Yani ben bazen –her şeyde de kullanmak istemiyorum ama- az önce bahsettiğim, Urfa'daki kadının fotoğrafını oraya koyduğum zaman bunu dinleyenler kim olursa olsun birden bire görüşlerinin değiştiğini görüyorum ve bunu bana da söylüyorlar. Dolayısıyla o insani yönü kaybetmememiz çok önemli. Bununla birlikte, az önce de belirttiğim gibi, eğitim ve iktisadi alanda bir arada bulunurlarsa, biz gölge etmezsek zaten o uyum büyük ölçüde kendiliğinden gerçekleşecek diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

PAKİZE MUTLU AYDEMİR (Balıkesir) – Öncelikle bu kıymetli bilgilendirme için hepinize çok teşekkür ediyorum. Gerçekten, son derece faydalandık.

Geçtiğimiz yıl ben de Bakü'de bir toplantıya katılmıştım. Bu benimki farklı bir şeydi fakat sonuçta uyum meselesiyle ilgili ciddi tartışmalar yaşandı. Orada Türkiye'yle ilgili farklı bir algı ben hissettim, biraz evvel Sezer Başkanının anlattığına yakın. Bizim buradaki serzenişlerimiz ya da sosyal medyanın ya da siyasetin getirdiği durum dolayısıyla oradakiler de sanki işte, bir elden yönetim gibi, aynı yerden çıkmış, odaklı sorular soruldu.

Başak Hocam, siz yurt dışında bu çalışmayı yaptığınızdan bahsettiniz, anlattınız. Türkiye'de nasıl yani Türkiye'yle karşılaştırma, mukayese etme imkânınız var mı? Hani, uyum süreci, bizim ülkemizin, iktidarın, Hükümetin buradaki politikalara bakış açısı ve politika geliştirmedeki tavrı, tarzında siz nasıl bir kıyas yaparsınız, nasıl, ne dersiniz? Ben orada Amerika örneğini vermişim, işte, o duvar hikâyesinin örneğini vermişim bize anlattıkları. Türkiye'yle ilgili özellikle 2 parlamenter çok ciddi suçlama getirmişti, ben Amerika örneğini vermişim. Siz ne dersiniz bu konuda, var mı ekleyebileceğiniz, söyleyebileceğiniz bir şeyler?

Teşekkür ederim.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Çok teşekkür ederim bu soru için de.

Zaten işimiz mukayese etmek, dersler çıkarıp daha iyisini yapmaya gayret etmek. Bizim de gördüğümüz, bu alanda çalışan pek çok kurum, kuruluş, sivil toplum olsun, kamu kurumu olsun, aslında Türklerin yurt dışında yaşadığı deneyimlerden de, bu entegrasyon sorunlarından da çok feyzalarak bir şeyler yapmaya gayret ediyor.

Şimdi, burada, tabii, birtakım engellerimiz var, bunların en başında hukuki statü geliyor. Eminim Metin Çorabatır Hocam da geçen seferki ya da 2018'deki toplantınızda bunun altını çizmiştir, şimdi, coğrafi çekincemiz sebebiyle -mutlaka haklı sebepleri olan bir çekince- tam bir mülteci statüsü vermediğimiz için beraberinde gelen haklardan da faydalandırmıyoruz. Bu, entegrasyonun önündeki önemli bir engel ama öte yandan, tam da bu statüyü vermediğimiz için bu kadar çok sığınmacıyı kabul edebildik. Yani kimse bu kadar çok sığınmacıyı kabul edemedi. Bu da bizi biraz daha el yordamıyla kendi uyum modelimizi üretmeye yönlendirdi ancak şu ana kadar -yani genel olarak bu karneyi de o yüzden çıkardım- yeşiller, sarılar ağırlıkta ama kırmızı noktalarımız da var. Yani bu da benim gördüğüm, temelde bu iktisadi uyum noktasında ve sosyal uyum noktasında yine, yeniden belirtmem gerekirse. Dünyada genelde, yani bir Alman gelen mülteciye üç ay içerisinde dilini öğretiyor, mesleki eğitimini neyse veriyor “Hemen çalışmaya başlasın, hemen katkıda bulunmaya başlasın.” Amerika Birleşik Devletleri aynı şekilde, hani, bir an önce “Bana yük olmaktan çıksın, katkıda bulunmaya çalışsın.” Bizim bu alanda biraz daha aktif olmamız gerekiyor, öyle ifade edeyim. Tabii, bu da, sistemde belli

oranda bir informaliteye izin vermek de bir siyasal tercih olabilir, ekonomik tercih olabilir, piyasanın ihtiyaçlarına cevap verebilir, sıkışan işvereni biraz rahatlatabilen şeyler bunlar doğrusu yani bu anlamda onu dengelemek önemli ama bu orandaki bir enformalite yani kayıt dışılık ciddi sıkıntı arz ediyor. Bizim de artık ne yazık ki bir duvarımız var Avrupa Birliğiyle iş birliği sebebiyle, biraz da onların sınır güvenliğimizi artırmaları talebiyle ancak başka da bir çıkar yol yok bu anlamda bu süreçten. Benim ümidim... Suriyeli sığınmacıların uyumuna yönelik gösterilen irade aslında büyük bir fırsat, birlikte yaşamın anahtarlarını bize sunuyor. Biraz daha devam ettirilmesi gerekiyor ama bunu yaparken de yani sizlerin perspektifinden baktığımda, seçilmiş bir milletvekilinin perspektifinden baktığımda bunu kamuoyunu üzmeden yapmak gerekiyor, seçmeni üzmeden yapmak gerekiyor. O yüzden de çok iyi anlatmak ve gerekçelendirmek gerekiyor her şeyi ve bir şeyin yani uluslararası iş birliklerinin altını biraz daha çizmek lazım belki. “AB bu konuda parayı veriyor, merak etmeyin, sizden çıkmıyor.” demek lazım belki. Bunlar da insanları rahatlatan şeyler yani birazcık “Neyse ben vermiyorsam parasını...” diyebileceği bir şey.

BAŞKAN – Peki.

Ben de birkaç şey söylemek istiyorum. Tabii, uyum ve uyumsuzluk üzerine konuştuk. Bu konuda MIPEX katsayıları vardı geçmişte. E tabii, MIPEX katsayıları bireysel başvuruların olduğu bireysel sığınmacılar için söz konusu olur. Bir anda, beş yılda, hatta üç yıl içerisinde 4 milyon sığınmacının geldiği bir yerde MIPEX katsayılarından bahsedilememesi gerektiğini düşünüyorum. Kanada’ya her yıl toplam olarak 15 bin sığınmacı gidiyor. Eyvallah, 15 bin sığınmacı da istihdama erişiyor. Bakıyorsunuz, MIPEX katsayısı çok yüksek. Aynı şey Belçika’da da çok yüksek, Hollanda’da da çok yüksek ama aynı Hollanda’da ağıttan “2 bin Suriyeliyi kabul edeceğiz.” açıklaması yapıldıktan sonra oradaki ırkçı parti bir anda oyunu 2 kat artırıyor. Her ne kadar uyum katsayısı, MIPEX katsayısı çok yüksek olsa da aslında toplumsal kabul çok düşük seviyede. Yani bunları bence artık akademisyenlerin yan yana koyup iyi değerlendirmesi gerekiyor. “İstihdama erişim düşük, uyum düşük.” dememek lazım. Eyvallah, hani burada istihdama erişim düşük ama 5 milyon, 4 milyon sığınmacıdan bahsediyoruz, bir anda gelen sığınmacıdan bahsediyoruz. Hani yıllar içerisinde gelen bir sayıdan bahsetsek bunu anlarız. Dolayısıyla Türk toplumunun ciddi bir sosyal kabulü var kim ne derse desin. Daha önce de söyledim uluslararası toplantılarda, siz de biliyorsunuz, tüm akademisyenleri, tüm uluslararası toplumları Türk toplumunun sosyal kabulünü gerçekleştiren kodları araştırması gerektiğini düşünüyorum. Hak temelli yaklaşımlarda eksiklerimiz olabilir ama gönül temelli yaklaşımlarda ciddi bir direncimiz ve özelliğimiz var. Bence artık bu sayılamaz, bu ölçülemez deyip; misafirlik nedir, komşuluk nedir, merhamet nedir, bunlar bilimin konusu değil deyip dışarı itmemek lazım. Bu konunun da ben araştırılması gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi, tabii, ben bu yaptığım araştırmalarda Suriyelilerle temas eden insanların sosyal uyumlarının veya sosyal mesafelerinin düşük olduğunu gördüm. Aydın’da veya Manisa’da yapılan araştırmalarda Suriyelilere karşı daha çok ön yargı var ama Kilis’te yapılan araştırmalarda Suriyelilere karşı daha az ön yargının olduğunu gördüm yani onlarla karşılaşanlar daha az ön yargılı oluyor, bunu gördük.

Tabii, biz yasama organı olarak, uyum konusunda Suriyeliler Türkiye’ye geldikten sonra her ne kadar Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nu çıkarsak da tabii o dönemde sayılar çok düşüktü ama yasama organının, Meclisin uyum konusunda ciddi bir tanımlama ve ciddi bir mevzuat çıkardığını düşünüyorum. Hem gönüllülük var hem iki taraflılık var, karşılıklık var yani yaşamızda net bir şekilde “toplumla yabancıların karşılıklı uyumunun sağlanması” diyor. Biliyorsunuz, bu ifade Avrupa’da birçok ülkede yok. Artı gönüllülük var, gönüllü bir şekilde yapılması var. Artı olağanüstü bir düzenleme daha var. İster geri döndüğünde ister o ülkede, Türkiye’de kaldığında veya üçüncü ülkeye yerleştirildiğinde üçüncü kişilere ihtiyacı olmadan sosyal hayatın tüm imkânlarından faydalanmaktan bahsediyoruz yani biz uyumu evrensel bir tanım hâline getirmişiz. Onun için zaten kanun koyucu bu

maddeyi düzenlerken “entegrasyon” kelimesi yerine “uyum” kelimesini tercih etti yani bunu net bir şekilde Meclis tutanaklarında da görüyoruz çünkü “entegrasyon” kelimesi kirlenmiş bir kelimeydi netice itibarıyla. Biz de “uyum”u İngilizceye çevirirken “integration” diye çevirmedik “harmonization” diye çevirdik yani ortada yeni bir model var dedik. Akademisyenlerden şu ana kadar, on yıllık süre içerisinde çok güzel analizler gördüm, çok güzel saha tespitleri gördüm ancak bir uyum modeli teklifi görmedim, hiçbir araştırmada görmedim. Yanıldysam sizden bunu almak isterim. Biz artık akademik dünyadan Türkiye’nin uygulaması gereken uyum modeli konusunda bir teklif bekliyoruz. Biraz önce Rabia Hanım birazcık bahsetti ama net olarak bekliyoruz. Yani bu çok kültürlülük, empati, tolerans, kaynaşma, katılım, asimilasyon, cumhuriyetçi modeller, bunların hepsi dünyada konuşuluyor. Bizim nasıl bir model uygulamamız gerekiyor? Bunu görmemiz gerektiğini düşünüyorum.

İkincisi de TOBB’dan özellikle şunu bekliyorum: Türkiye’de istihdama katılımda yanlışlıklar var ancak Suriyelilerin kurduğu çok güzel şirketler var. İstihdama ve ihracata katkı sunan şirketler olduğunu görüyoruz. Bunlarla ilgili örneklerin daha çok paylaşılması... Yine TOBB’da öyle bir masa kurulması gerekiyor ki... Ciddi bir potansiyel geldi buradan, hem bir yetenek geldi hem de ekonomik bir potansiyel geldi. Bunlarla ilgili bir masa kurulup bu kişilerin şirket kurmalarının kolaylaştırılması, bu kişilerin yapacağı işlemler konusunda yol gösterecek bir ofisin oluşturulması gerektiğini düşünüyorum.

Mersin’de yazılım konusundaki bir firmanın gerek kamu kurumlarındaki eksiklikler gerekse de ticaret olayındaki eksiklikler nedeniyle şirketini Londra’ya taşıdığını ve ciddi bir şekilde bugün yazılım konusunda dünyanın önde gelen şirketlerinden bir tanesi olduğunu gördüm ben bizatihi. Kendilerine sorduğumda “Türkiye’de bu konuda bana yol gösteren olmadı, herkes engel oldu. Aslında ben bu firmayı Halep’ten Mersin’e getirmiştim, Mersin’den bunu Londra’ya götürdüm.” diye söyledi. TOBB’un da bu konuda adımlar atması gerektiğini düşünüyorum.

Bir de son olarak sizden şunu bekliyorum: Biz yasama organıyız, politika üreteceğiz. Yasama organı olarak, somut olarak, bizim hangi konularda hangi yasaları çıkarmamız gerekiyor? Bu konuda da bize destek olursanız seviniriz.

Siz gelmeden önce ben şunu ifade ettim: Yerel yönetimlerin bu konuda, eyvallah, önemli görevler yaptığını görüyoruz ama yasal bir boşluk olduğunu da görüyoruz. Yasal boşluk konusunda arkadaşlarla çalışma konusunda en başta bir istişaremiş oldu. Bu dönemde de Belediye Yasası’nın neresi değişmelidir konusunda da bir teklif hazırlayacağız, bunu da antreparantez belirteyim.

Buyurun.

TOBB AB DAİRE BAŞKANI MUSTAFA BAYBURTLU – Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, Suriyelilere şirket kurma, şirketlerini büyütme konusunda aslında odalarımız ciddi destek veriyor. Biz proje kapsamında bunları da inceliyoruz. Hatta şunu söyleyeyim: 2 tane odamızda komite başkanlığına kadar geldiler Gaziantep’te ve Mersin’de. Ki bir sektörde komite başkanlığına o sektörde faaliyet gösteren firmaların tamamının oylamasıyla geliyorsunuz. Dolayısıyla komite başkanlığına kadar geldiler. Yani biz işverenler düzeyinde, odalar düzeyinde aslında uyum için gerekli kolaylığı sağlamaya çalışıyoruz ama şu da var, bunu da açık açık söylemek gerekiyor: Biz bu projeyi dahi uygularken yerel medyada çoğu zaman odalar birliği ve odalarımız linç ediliyor. “Ya, bu kadar Türk vatandaşı işsiz varken neden Suriyelilere öncelik veriyorsunuz?”

BAŞKAN – Bu linç bizim için de söz konusu. Tabii, seçim yaparken diyorlar ki: “Bu kadar Suriyeliyi neden kabul ettiniz?” Tabii, bunun siyasal sonuçları da var. Başka tezler de var ama hocamın tezi şu: “İsrarla bunun üzerine gitmemiz lazım, uyumu artırmamız lazım, kabulü artırmamız lazım.” Hatta hocaların tezi şu: “Bu Suriyelilerin birçoğu geri dönmeyecek.”

TOBB AB DAİRE BAŞKANI MUSTAFA BAYBURTLU – Dolayısıyla biz burada tabii ki projemizi de bu konudaki çalışmalarımızı da devam ettiriyoruz çünkü zaten projeyi kurgularken bu hassasiyeti göstermeye çalıştık biz. Tamamen Suriyeli sığınmacılar değil, kendi vatandaşlarımızın da sonuçta sorunlarını gündemde tutacak, onlara çözüm arayacak bir kurgu yaptık. Yani yüzde 65 Suriyeli sığınmacıya, yüzde 35 Türk vatandaşlarına projeyi sağlamaya çalıştık ama bunu anlatma konusu da aslında belki bizim eksikliğimiz, yerelde çok başarılı olduğumuzu söyleyemeyiz.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Şimdi, birkaç konu var. Aslında hani bir adım daha iyice olduğumuz bir alanda, eğitim alanında çok ufak şeylerle... yani bu PICTES esasında güzel pilot uygulamalar gösteriyor. Bunların sonuçları değerlendirilerek bence bu şey sınıflarının, Türkçe öğretilip okula başlamayı sağlayan yakalama kurslarının kesinlikle yaygınlaştırılması gerekiyor çünkü uyumun ilk aşaması okula erişim, okullar.

BAŞKAN – Onu aştık ama artık hocam.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN –Kaynakların hâlâ yetersizliği söz konusu ama.

BAŞKAN – Şu açıdan aştık: Anlıyorum, hani lise çağındaki çocuklarda, siz de gösterdiniz, o problem var ama ilkokul çağında artık neredeyse yok gibi.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Erişimden ziyade okula başlarken o Türkçe eğitimini alması, bunun daha çok yaygınlaştırılması lazım.

BAŞKAN – Oryantasyona ihtiyaç var evet.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – O oryantasyona ciddi anlamda ihtiyaç var. Her iki tarafın da... Öğretmenlerimiz inanılmaz çabalar sarf ediyorlar ve çok muhteşem performanslar gösteriyorlar tek tek anlatarak vesaire ama bunun kurumsallaştırılıp biraz daha net bir şeye oturtulması gerekiyor hani ne yapabiliriz diye sordüğümüz için.

Benim gördüğüm, belirttiğim şey de tekrar istihdama döneceğim ben, bu alanda denetlemelerin kesinlikle artması gerekiyor, kayıt altına almanın artırılması gerekiyor ve vatandaşlık sürecinin öngörülebilir bir süreç olması gerekiyor yani halk çok tepki veriyor buna açık ve net. Vatandaşlığın istisnai bir vatandaşlıktansa şu, şu, şu şeylere sahip olanlar şu noktadan itibaren vatandaşlığa başvurabilir diye, ikametın çerçevesinde olduğu gibi, ortaya konulması gerekiyor ki herkes açıdan bir öngörülebilirlik olsun ve yerli halkla da bu rakamların paylaşılması lazım çünkü insanlara göre bütün Suriyeliler Türk vatandaşı, bütün Suriyeliler oy veriyor. Bu tepkilerin azaltılması gerekiyor. Suriyelilerin de ağırlıklı olarak isteğinin siyasal katılım değil, ekonomik katılım olduğunun altını çizmek isterim yani en acil ihtiyaçları ekonomik katılmak, siyasal katılmak daha ikincil, üçüncül şeyde. Bunu tamir ettiğimiz sürece yani bu kısmı toparladığımız sürece bence Türk modeliyle zaten karşı karşıyayız. Çok da başarıya yakın bir model olacak. Bu noktada eksik benim gördüğüm şu kalıyor: Bu yapılanları çok net bir şekilde gerekçelendirerek anlatmak ve yerli halkın da faydalanmasını sağlamak, bundan faydalanabileceğini göstermek. Bu bağlamda bu kotalı projeler çok önemli ama en basit şey bile... Geçenlerde şunu gördüm: İşte, 188 tane göçmen sağlık merkezi açıldı SIHHAT Projesi'yle. "Suriyeliler Sınırsız Doktor Oldu" şeklinde haber başlığı... İçerik doğru ama öyle bir başlık atmış ki zaten oradan infial yaratabilir. Bizler çok yorulduk bu konuda çalışanlar olarak sosyal medyada düzeltme yapmaktan, herkesle papaz olmaktan. Bu konuda bilgi eksikliğinin daha çok giderilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

BAŞKAN – Buyurun Başkanım.

FAHRETTİN YOKUŞ (Konya) – Efendim, Başak Hanım ve ekibine, Mustafa Bey’e, hepinize çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi, tabii, bu, Türkiye’nin en önemli meselelerinin başında geliyor ama bir tek gerçeğimiz var. Sizce -hem araştırmacı kimliğiniz hem de akademisyen anlayışınızla- Türkiye göçmen meselesini bugüne kadar doğru kurgulayabildi mi yani devlet olarak biz doğru kurguladık mı, halkımıza doğru bilgi verdik mi? Yani şu gerçeği konuşmak lazım, işimize geldi, dedik ki: Bu göçmenler misafir, geri gidecekler. Zaman zaman dedik ki: İşte, Ensar bilmem ne ilişkisi. Şimdi, efendim, burada araştırmalar birçok şeyi gösterir, benim edindiğim kanaat şu, Türk toplumu diyor ki: “Ekmeğini paylaşırım, hiç sorun yok, sığınan herkes başımızın tacı. Ekmeğimizi paylaşalım ama ülkemizi paylaşamayız.” Yani bu insanların bu hâle gelmesinin sorumlusu Türk milleti değil. Kaldı ki uluslararası anlaşmalara göre -işte, yine gazeteler yazıyor, ne kadar doğru bilmiyorum- Yunanistan bize 10 bin kişi gönderecekmiş. Şimdi, Avrupa’ya kaçak gidenler geri Türkiye’ye iade. Niye bana iade? Türk toplumu diyor ki: “Bana niye iade arkadaş? Suriye’deki sorunu ben mi çıkardım?” Şimdi, gördüğümüz gerçek şu: Evet, bazı hurafe ifadeler de olsa yanlış ama benim halkım diyor ki, Türk milleti diyor ki: “Suriyeli benim ülkemde misafirse misafirliğin bir süresi var. Misafir ama benden daha iyi şartlarda yaşıyor.” Belki “Doğru değil.” diyorsunuz ama hastanelerde, birçok yerde bunların gerçekliği doğru.

Şimdi, efendim, elbette ki insani açıdan hiçbir kişi bu insanları aç ve susuz bırakalım demiyor ama daha dün Cumhurbaşkanımız, Mecliste bunlara misafir diyor ama aynı Cumhurbaşkanımız defalarca bunlarla beraber yaşayacağımızı ifade etti, hangisi doğru? Şimdi, devleti yönetenlerin eğer doğru bir stratejisi yoksa, halkı doğru bilgilendirme gereği duymuyorlarsa... Doğrudur, biz 3 milyar euro para almışız veya almıyoruz ama halkın birçoğu da diyor ki: Açıklasın benim ülkemi yönetenler “35 milyar dolar biz Suriyelilere harcadık.” diyorlar, eğer bu bizim kesemizden harcanmışsa veya bunun ne kadarı bizden harcanmış, ben milletvekili olarak bunları bilmiyorum. Önce kendimi tanıtayım, Fahrettin Yokuş Konya Milletvekiliyim yani biz bunları bilmiyoruz. Size sorum şu: Siz bir akademisyen olarak, bir araştırmacı olarak biz Türkiye Cumhuriyeti devleti olarak göçmen sorununu -bugünlere kadar geldik-doğru yönetebiliyor muyuz, halka doğru bilgileri devlet olarak biz verebiliyor muyuz... Veremiyorsak ve halkta göçmenlere karşı bu kadar tepki oluşmuşsa bunun tek sorumluluğunu halkımız ya da gelen Suriyeliye mi yükleyelim yoksa bu işi doğru kurgulayamayan sivil toplumuyla, sosyal kesimleriyle ama öncelikle kamu kurumlarıyla yapamayan yöneticilerimize mi pay çıkaralım?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Hükümet tarafı cevap versin diyecekler.

FAHRETTİN YOKUŞ (Konya) – Hükümet tarafı yok, akademisyen olarak cevap versinler.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Sayın Vekilim, çok haklısınız sorularınızda yalnız tabii şunları ayırt etmek çok önemli yani Suriye politikasıyla Suriyelilerin politikasını ayırt etmek lazım. Ben dış politika uzmanı değilim, onunla ilgili çok fazla eleştirinin de olduğunu görmekteyim, tabii ki bunun kaynağıdır bu sorun yani oradaki problem sürdüğü sürece burada da bunun yansımaları olacaktır, 2015 yılından sonra artan sığınmacı rakamlarıyla bunu görmekteyiz. Az önce de belirttiğim gibi oradaki problem uzadıkça buradan geri dönüş ihtimali her geçen gün azalmaktadır ama mutlaka dış politika anlamında doğrular, yanlışlar yapılmıştır ama oradaki tek aktör de Türkiye değil diye düşünüyorum yani artık kimsenin içinden çıkmadığı bayağı bir mahşer yerine dönmüş durumda.

Biraz da hani ne yapabiliriz baktığımda ben, şu noktaya geldiğimizde geri dönüşlere çok fazla bel bağlamayalım, bu topraklarda beraber yaşayacağımızı kabullenelim ki insanları da buna hazırlayalım diye düşünüyorum. Buna hazırlamadığımız sürece kimin sorumluluğu olursa olsun bu politika, hepimiz bu ülkede yaşayacağız, hepimiz bunun sonuçlarıyla karşı karşıyayız, hepimizin sorumluluğunda bir

arada barışla yaşamak ama uygulanan doğru politikaları göz önüne almamız lazım. Yani dış politikada eleştirilerimiz olabilir ama örneğin gerçekten eğitime erişimde, üniversitelere erişimde çok doğru, çok önemli uygulamalar var, önemli politikalar var. Size kesinlikle katıldığım nokta, tabii ki doğru anlatılmasında bir eksik var ki bir yanlış algı var ancak şu anda negatifleşen kamuoyunun uzun sürelerde çok pozitif seyrettiğini de unutmayalım diyerek bilmiyorum göğüsleyebildim mi bu soruyu?

BAŞKAN – Sayın Vekilime cevap anlamında söylemiyorum da Sayın Vekilimin söylediklerinde bir yanlış bilgi olduğunu düşünüyorum. “Yunanistan bize geri gönderecek.” Biz Yunanistan’dan hiçbir zaman bir sığınmacı bile almıyoruz, biz Avrupa’yla geri kabul anlaşması yapmadık. Dolayısıyla sığınmacıları almıyoruz, yalnızca bire bir anlaşmamız var. Bire bir anlaşmasının özelliği şu: Bir sığınmacıyı aldığımızda bir sığınmacı yerleştiriyoruz. Bugünkü rakamları size vereyim, belki sizde yoktur, yaklaşık olarak 16-17 bin sığınmacıyı kabul ettik devir anlaşması gereği ancak 30 binini de yerleştirdik, 2 katını yerleştirdik, anlaşmanın üstündeyiz. Avrupa ülkesinden veya Yunanistan’dan asla bir Suriyeliyi geri almıyoruz.

FAHRETTİN YOKUŞ (Konya) – Ben gazetede gördüm, doğruluğunu bilmiyorum.

BAŞKAN – Onu söylüyorlar şimdi de onu almıyoruz, onu bilin.

Sayın Vekilim, buyurun.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Başak ablama ve ekibine çok teşekkür ediyoruz, bizi gerçekten bu konularda hani derlediniz, topladınız, daha net bir şekilde önümüze sundunuz.

Tabii, ben Göç ve Uyum Komisyonunun Eskişehir MHP milletvekiliyim, uyumun zaten var olduğunu düşünüyorum, biliyorum. Yani biz 2 milyon kilometrekarede yaşamış bir topluluğuz, şimdi maalesef 800 bin kilometrekare bir toprakta kalıyoruz. Bunlar yüzyıl önce bizimle beraber yaşayan topluluklardı yani “uyum” diye bir konumuz, sıkıntımız yok; eğitim sıkıntımız var, istihdam sıkıntımız var. Biz ekmek verebilirsek, eğitebilirsek, Türk eğitimi... Demin Başak Hocamın dediği gibi, Türk eğitimini vermemiz gerekir çünkü bizi çok kaşıyanlar var. Bu 800 bin kilometrekarede bile hâlâ sorunları ortaya çıkarıp alt kimliklerle bizi kaosa, kargaşaya sürüklemek isteyen, siyasi rant elde etmek isteyen, hesapları ona göre olan insanlarımız var. Biz bunları aşmak zorundayız ve Suriyeliye de insan olarak bakmak durumundayız, onlar bir dönem bizim insanımızdı, Türkmen olsun, Arap olsun, Kürt olsun, hep burada akraba topluluklarıdır. Orta ve Güney Anadolu’da bunlar zaten birbirlerine gidip gelen insanlarımızdır. Bizim burada eğitime önem vermemiz gerekiyor. Sekiz yıl, ilkokula başlayacak ya da 1’inci sınıfa gelen çocukları oldu burada. Artık bunları tabii ki geri göndermek niyetindeyiz “Savaş bitsin, o topraklarına dönsünler, o toprakları kimseye bırakmayalım, esas sahipleri bunlar ve ülkelerinde kalsınlar.” düşüncemiz bu. Fakat buradakilerle de yaşıyoruz, sekiz yıllık misafir olmaz, bunlardan istifade edelim, katkı sunanların katkısından istifade edelim, çocukları eğitelim, Türk eğitimini verelim, Türk Millî Eğitimini verelim, Türkçeyi öğretilim yani Arap, Suriye ya da başka şeylerle, onlarla gelmesinler, onun haricinde insan olarak her şeyi sunmakla görevli olduğumuzu ve bunu da iyi anlatmamız gerektiğini düşünüyörüz, kışkırtmamamız gerekiyor. Kötü adam her yerde var, Türk’ü de, Suriyelisi de her zaman münferit olaylar var, eşkıyası diyelim, hırsız, arsız, bunlar Suriyeli ya da şudur diye de topluma vermememiz gerekir, kışkırtmamamız gerekir, birleştirici olmamız gerekiyor. Onun için teşekkür ederim, ben burada biraz da siyasi olarak da konuşmam icap ettiği için böyle konuşuyorum, sağ olun.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Çok kısa müsaadeniz olursa bir şey eklemek isterim.

BAŞKAN – Buyurun.

TOBB ETÜ SOSYAL POLİTİKALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜR YARDIMCISI DR. BAŞAK YAVÇAN – Çok teşekkür ederim.

Büyük ölçüde tabii ki ben de katılıyorum. Yalnız şunu da eklemek isterim: Şimdi, bu çok tartışılan konulardan bir tanesi acaba uyum entegrasyonun önünde bir engel mi? Bu tamamen uyumu nasıl çerçevelediğinizle, kavramsallaştırdığınızla ve uyguladığınızla alakalı. Bunlardan çok önemli bir noktaya değindiniz, o da dil eğitimi. Şimdi, Türkçeyi öğrenmek kesinlikle zaten ilk vurguladığım şeydi ne yapılması gerektiği noktasında ancak burada Arapçanın da devam etmesi gerekiyor çünkü biz bu çocuklar bir gün dönmeyi düşünürlerse, dönmeleri icap ederse, dönebilsinler istiyorsak eğer orada hayatta kalabilmek için, orada yaşamlarını devam ettirebilmek için Arapçayı çok iyi bir şekilde konuşuyor olabilmeleri lazım. Aynı zamanda kültürel olarak da bazı aileler “Çocuğum Arapçayı unutacak, öğrenmeyecek, sırf Türkçe öğrenecek, asimile olacak.” korkusunu yaşıyor. Hani bizlerin zamanında göç veren bir ülke olarak Avrupa’da yaşadığımız kaygıları yaşatmamamızda fayda var. Geri dönmek istediklerinde de ellerinde yani alet çantalarında bir dilin daha olması ve özellikle ana dillerinin olmasının faydalı olacağını düşünüyorum, Arapçanın da ihmal edilmemesi ve erken yaştan itibaren desteklenmesi naçizane görüşümdür.

METİN NURULLAH SAZAK (Eskişehir) – Geri dönmelerini zaten istiyoruz.

MELİHA AKYOL (Yalova) – Benim de bir teklifim var, bugünkü toplantı ve bugüne kadar yaptığım tüm çalışmalarda şunu gördüm: Bu uyumu, doğru şeyi anlatabilmek için bir heyet oluşturalım. Tüm siyasi partilerimizden milletvekillerimiz olsun, siz akademisyenlerimiz olsun, meslek odalarımız olsun, TOBB olsun, üniversiteler olun, gelin hep beraber bir yol haritası çizelim, 81 ilimizi gezelim, ilçelerimizi gezelim, yurt dışına kadar uzanalım. Çünkü bu, bizim derdimiz, bizim meselemiz, bizim toplumumuzda her bir vatandaşımızı ilgilendiriyor hangi siyasi görüşten olursa olsun. Bunu bizim ülkemizin hayrına çevirelim yani ancak bu şekilde yanlış bilinenleri doğruya çevirebiliriz diye düşünüyorum çünkü iktidar olarak anlattığımızda savunuyor pozisyonuna düşüyor... Başka şekilde yani hem akademisyen -Başkanının bahsettiği gibi- hem sivil toplum örgütleri hem de tüm siyasi gruplarla bizim bu birlikteliği sağlamamız lazım, sorunlarımızı çözmenin tek yolu bu. İyi şeyleri anlatacağız, eksik yanlarımız da budur bunları da tamamlayacağız diyeceğiz, bu kadar, başka bir şeye ihtiyaç yok, aslında çok kolay.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Zaten bir uyum ve strateji belgesi hazırlandı Türkiye’nin, faaliyete sokuldu. En önemlisi şunu söyleyeyim: Bu Komisyon, Mecliste kurulduğunda adı Mülteci Hakları Komisyonuydu ancak süreç içerisinde teklifte bulunduk Komisyonumuza, üst komisyonumuza dedik ki: Bu Komisyonun adına Göç ve Uyum diyelim. Uyum kelimesini de bu Komisyona ekleyerek aslında uyumun artık Türkiye için önemli bir politika olduğunun altını çizme anlamında önemli bir gelişme olduğunu ifade etmek istiyorum.

Tekrar hem TOBB’a hem üniversitelere hem de hocalarımıza teşekkür ediyorum. Bundan sonra da irtibatımız devam edecektir.

Kapanma Saati: 15.10

